

GEOPROSTORNE ZNAČAJKE I TURISTIČKI RAZVOJ OTOKA RABA

Bukovac, Tihomir

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac
University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:288105>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied
Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Tihomir Bukovac

**GEOPROSTORNE ZNAČAJKE I TURISTIČKI RAZVOJ
OTOKA RABA**

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, rujan 2020.

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Tihomir Bukovac

**GEOPROSTORNE ZNAČAJKE I TURISTIČKI
RAZVOJ OTOKA RABA**

ZAVRŠNI RAD

Mentor : Božena Marković,mag.educ.geo.

Komentor: Silvija Vitner Marković,dr.sc.prof.v.š.

Matični broj studenta : 0618610022

Karlovac, rujan 2020.

ZAHVALA

Ovom prilikom zahvaljujem se svojoj mentorici prof. Boženi Marković na izdvojenom vremenu i savjetima tijekom pisanja ovog diplomskog rada, kao i svim profesorima Poslovnog odjela Studija Ugostiteljstva Veleučilišta u Karlovcu na ukazanom razumijevanju tijekom studiranja te prenesenom znanju. Zahvaljujem se također svojoj obitelji na podršci tijekom cijelog razdoblja mog studiranja. Ovom se prilikom također zahvaljujem i svojim kolegama na svim savjetima i podršci tijekom zajedničkog studiranja.

Hvala Vam!

SAŽETAK

Bilježeći trend kontinuiranog rasta tijekom proteklih pedesetak godina, turizam danas postaje uistinu globalna aktivnost. Suvremeni turisti biraju turističke destinacije ovisno o tome zadovoljava li ponuda njihove želje i potrebe. Bitne promjene u vrijednosnom sustavu suvremenog potrošača, njegovom odnosu prema sebi, široj zajednici i, posebice, prema okolišu te, nadasve, dosezi informacijskih tehnologija, značajno mijenjaju suvremenu turističku industriju.

Otok Rab je otok čudesne prirodne raznolikosti, prekrasnih raznovrsnih plaža, otok bogatog povijesnog naslijeđa, dugih i ugodnih šetnica, tradicije od 120 godina organiziranog turizma, ljubaznosti, gostoljubivosti i marljivosti otočkog stanovništva. Uz bogatstvo flore, na Rabu susrećamo i raznolik životinjski svijet, kako na kopnu, tako i u moru. Prirodno bogatstvo, bogata prošlost i kulturno-povijesno naslijeđe osnove su turističke djelatnosti, koja je glavna gospodarska grana sa stoljetnom tradicijom.

Otok Rab kao popularna turistička destinacija ima potencijale za uspješan razvoj turizma i u 21. stoljeću, kroz inovativne pristupe u kreiranju turističkih proizvoda po mjeri potrošača.

Ključne riječi: Rab, prirodno bogatstvo, turističke djelatnosti

ABSTRACT

Recording a trend of continuous growth over the past fifty years, tourism is becoming today a truly global activity. Modern tourists choose tourist destinations depending on whether the offer satisfies their wishes and needs. Significant changes in the value system of the modern consumer, his attitude towards himself, the wider community and, in particular, according to the environment and, above all, the achievements of information technologies, they change significantly modern tourism industry.

The island of Rab is an island of amazing natural diversity, beautiful diverse beaches, an island of rich historical heritage, long and pleasant promenades, a tradition of 120 years of organized tourism, kindness, hospitality and diligence of the island's population. Beside the wealth of flora on the island of Rab we meet a diverse wildlife, both on land and in water. The natural wealth, rich history and cultural and historical heritage are the bases of tourist activity, which is the main industry with centuries of tradition.

The island of Rab as a popular tourist destination has the potential for successful tourism development in the 21st century through innovative approaches in creating tourism products tailored to consumers.

Keywords:Rab,natural diversity,tourist activity

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja.....	1
1.3. Struktura rada	1
2. GEOGRAFSKI POLOŽAJ I PROSTORNE ZNAČAJKE OTOKA RABA U PROSTORU KVARNERA.....	2
2.1. Geoprostorne značajke Kvarnera	2
2.2. Rapski otočni prostor.....	4
2.3. Geoprometne značajke otoka Raba	6
2.4. Povijesne i društvene značajke otoka Raba.....	7
2.4.1 Povijesni razvoj otoka Raba	7
2.4.2 Društveno – gospodarske značajke otoka Raba	10
2.4.3 Naselja otoka Raba.....	11
3. TURISTIČKE ZNAČAJKE OTOKA RABA.....	177
3.1. Povijesni razvoj turizma	177
3.2. Turistički resursi otoka Raba.....	188
3.2.1 Prirodni turistički resursi	199
3.2.1.1 Klimatski turistički resursi	199
3.2.1.2 Geomorfološki turistički resursi	2020
3.2.1.3 Hidrogeografski turistički resursi	211
3.2.1.4 Biogeografski turistički resursi.....	222
3.2.1.5 Pejzažni turistički resursi.....	244
3.2.2 Antropogeni turistički resursi	255
3.2.2.1 Kulturnopovijesni turistički resursi	255
3.2.2.2 Etnosocijalni turistički resursi	277
3.2.2.3 Manifestacijski turistički resursi.....	288
3.2.2.4 Ambijentalni turistički resursi	299
4. ANALIZA PERSPEKTIVE I TURISTIČKOG RAZVOJA OTOKA RABA	30
4.1. Oblici turizma na otoku Rabu.....	30
4.2. Analiza smještajnih (receptivnih) kapaciteta otoka Raba.....	344
4.3. Analiza turistička kretanja	40
4.4. Perspektive i budući razvoj otoka Raba	422
5. ZAKLJUČAK	444
POPIS LITERATURE	Error! Bookmark not defined. 6
POPIS ILUSTRACIJA.....	48

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada su prostorne značajke i turistički razvoj Otoka Raba. Cilj rada je definirati turističke resurse, prikazati koji su od tih resursa važni za turizam Otoka Raba.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Kako bi se što kvalitetnije istražila problematika rada korišteni su različiti izvori podataka, od stručnih knjiga do internet stranica područja turizma, geografije i ekologije. Ovaj rad istražuje, proučava i analizira već postojeće podatke. Pri prezentaciji podataka korištene su znanstvene metode analize, klasifikacije i deskripcije te povijesna metoda.

1.3. Struktura rada

Ovaj rad čine četiri međusobno povezana poglavlja. U sam rad uvodi predmet i cilj rada, izvori podataka i metode prikupljanja. Druga se cjelina odnosi na opće geografske podatke o otoku Rabu i njegovu povijest, dok u trećoj opisujemo njegove prirodne i antropogene resurse. Četvrto poglavlje donosi analizu turističkog razvoja otoka Raba.

2. GEOGRAFSKI POLOŽAJ I PROSTORNE ZNAČAJKE OTOKA RABA U PROSTORU KVARNERA

2.1. Geoprostorne značajke Kvarnera

Kvarner je, zajedno sa Istrom, dio sjevernog hrvatskog primorja. Za razliku od Istre kvarnerski dio sjevernog hrvatskog primorja prostorno je heterogeniji i sastoji se od nekoliko manjih cjelina: Rijeke s okolicom, Opatijskog primorja, Vinodola, Podvelebitskog primorja i kvarnerskih otoka (Krk, Rab, Cres, Lošinj i manji otoci). Kvarner je u prosjeku gušće naseljen u odnosu na južno primorje i ostale dijelove Hrvatske. Na oko 11% površine Hrvatske, koliko zauzima Kvarner, živi 493 100 stanovnika ili 11,3% stanovništva Hrvatske.¹

Geomorfološki, Kvarner je regija dinamične izmjene karbonatnih bila, flišnih i dolomitskih udolina. Za razliku od Istre Kvarner oskudijeva mineralnim sirovinama a budući da su plodne zone također skromne a pomorski položaj iznimno dobar, stanovništvo Kvarnera više je orijentirano na more i pomorstvo.

Primorski i otočni dio Kvarnera karakterizira mediteranska klima s vrućim ljetima i blagim zimama, gorski dio karakterizira umjereno kontinentalna, a više predjele planinska klima s umjereno toplim ljetima i hladnim zimama.² Stoga na prostoru Kvarnera prevladavaju listopadne vrste, zajednice sladuna bjelograba te crnog graba na višim dijelovima.

¹ Grošelj M., Borovac I.: Veliki atlas Hrvatske, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002., str. 288

² Magaš, D.: Geografija Hrvatske, Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju i Izdavačka kuća Meridijani, Zadar, 2003., str. 165

Slika 1. Kvarnersko primorje i otoci

Izvor: Magaš, D.: Geografija Hrvatske, Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju i Izdavačka kuća Meridijani, Zadar, 2003., str. 164

2.2. Rapski otočni prostor

Otok Rab se nalazi na sjeveru jadranskog mora u kvarnerskoj otočnoj skupini između 44°41' i 44°51' sjeverne geografske širine i 14°40' i 14°53' istočne geografske dužine od Greenwicha. Područje otoka Raba obuhvaća prostor od 102,85 km² otočnog prostora (2,86% ukupne površine Primorsko-goranske županije) i 424,52 km² u akvatoriju Kvarnerskog zaljeva. Otok Rab se proteže u pravcu sjeverozapad-jugoistok, u dužini od 22 km od rta Sorinj na sjeverozapadu do rta Glavina na jugoistoku. Najveća mu je širina 11 km.

Velebitski kanal dijeli otok Rab od kopna, a najbliži je kopnu na krajnjem jugoistočnom rtu, i to 1800 m. Od otoka Paga na jugoistoku dijeli ga kanal Paško tijesno, na zapadu prema otocima Cresu i Lošinju nalazi se Kvarnerić, a od otoka Krka na sjeverozapadu dijele ga Senjska vrata.

Rab se sastoji od četiri osnovne uzdužne zone : dvije flišne i dvije vapnenačke. Najznačajnije su središnja flišna zona, koja je ujedno i najvažnije poljoprivredno područje, te vapnenačka zona Kamenjaka koja se pruža od najjužnijeg do najsjevernijeg dijela otoka i štiti flišnu zonu od negativnih klimatskih utjecaja s kopna. Ostale dvije zone su niska flišna loparska zona na sjeveroistoku i kalifrontska zona s dobro očuvanom šumom hrasta crnike na zapadu.³

³ Grošelj M., Borovac I.: Veliki atlas Hrvatske, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002., str. 299

Slika 2. Karta otoka Raba

Izvor: Grošelj M., Borovac I.: Veliki atlas Hrvatske, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002., str. 85.,86.,128.,129.

2.3. Geoprometne značajke otoka Raba

Živimo u vremenu globalnog povezivanja i suradnje suvremenog svijeta gdje promet ima prvorazrednu ulogu. Prometnice ne završavaju na granicama jedne zemlje jer bi to za svaku zemlju značilo zaostajanje i stagnaciju gospodarskog i kulturnog razvoja.⁴ Cestovni promet nije samo promijenio socijalnu i gospodarsku strukturu turista te utjecao na nastajanje novih vrsta i oblika turizma, vremenska i prostorna kretanja već je posebno utjecao na masovnost turističkih putovanja.⁵

Otok Rab izvrsno je prometno povezan s kopnom trajektnim i katamaranskim linijama. Zahvaljujući svojem geografskom položaju na sjeveru Jadrana, Rab je lako dostupan automobilom iz bilo kojeg dijela Hrvatske ili Europe. Prve moderne prometnice koje su kvarnerski kraj povezivale sa unutrašnjosti zemlje bile su „Karolina“ izgrađena 1726. godine koja je spajala Karlovac-Vrbovsko-Bakar-Rijeku, zatim slijedi „Jozefina“ (Karlovac-Jezerane-Vratnik-Senj) izgrađena 1779. godine, te „Lujzijana“ 1810. koja je povezivala Karlovac preko Delnica sa Rijekom. Izgradnja Jadranske magistrale koja je u cjelini dovršena 1965. godine, bitno je pridonijela ekonomskom, a posebno turističkom razvoju i transformaciji krajeva kroz koje je prošla. Razvojem i modernizacijom prometa veze pojedinih dijelova kvarnerskog prostora s Rijekom postale su bolje i brže, a time i funkcionalnije. Cestovna mreža otoka obuhvaća magistralnu i lokalne ceste u dužini od 47 kilometara i povezuju sva naselja na otoku. Prva cesta Rab-Lopar asfaltirana je 1967. godine. Jadranska magistrala bitno je utjecala i na prometno-geografski položaj otoka Raba kao jednog od kvarnerskih otoka. Zahvaljujući magistrali i uspostavljanju trajektnih veza, postao je bliži svom makroregionalnom središtu, iako prema definiciji i dalje njegov položaj ostaje periferan. Izgradnja i konačno puštanje u promet autoceste A1 (dionica Karlovac-Zadar-Split) 2005. godine dodatno je pridonijelo valorizaciji prostora, smanjilo se vrijeme putovanja do odredišta, te se povećala prometna prohodnost i smanjile prometne gužve prema obali i otocima kao krajnjim destinacijama putnika. Prije uspostavljanja trajektnih linija, obalna naselja otoka Raba bila su povezana parobrodskim linijama s kopnom. Godine 1988. uspostavljena je trajektna linija Baška-Lopar, koja sa cestom na otoku Krku zapravo čini dio tzv. „plave magistrale“, paralelnog puta s jadranskom magistralom i njome se koriste turisti koji imaju više vremena za čekanje na trajekte.

⁴ Bilen, M., Bučar, K.: Osnove turističke geografije, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 2001., str. 56

⁵ Ibid., str. 60

Ona u biti relativno malo pridonosi rasterećenju jadranske magistrale, ali je ipak mali doprinos protočnosti turista prema jugu.

Danas se prometovanje odvija na liniji Stinica-Mišnjak (Rab), Rijeka-Rab-Novalja, te Lopar-Valbiska (na Krku). Trajektne veze su omogućile neprekidno cirkuliranje vozila i putnika između otoka i kopna.

2.4. Povijesne i društvene značajke otoka Raba

2.4.1 Povijesni razvoj otoka Raba

Rab ima bogatu povijest koja ovaj otok danas čini specifičnim. Miješanje kultura, civilizacija i vlasti dovelo je do različitosti u arhitektonskim stilovima, običajima, načinu obnašanja dužnosti te mnogih drugih aspekata koje danas Rabljani ponosno ističu.

Prve pouzdane podatke o otoku Rabu nalazimo u starogrčkim zapisima u putopisima i vodičima moreplovaca. Grčki geograf-putopisac Skilaks Kariandonski je u svojim spisima pisao svoje spoznaje o liburnijskim otocima, među njima i o Rabu. Grčki i rimski geografi su u geografskim spisima spominjali otok Arba, koji je prema svemu sudeći bio baš Rab. Korijen imena Arba dolazi od ilirskog plemena Liburna. Na položaju gdje se danas nalazi grad Rab, nalazilo se predrimsko naselje kojeg su ti Liburni nazivali Arba. Starost imena Arba je teško odrediti, no zna se da se javilo u početku željeznog doba jer su pronađeni ostaci naselja iz tog perioda. Liburnsko-Ilirski naziv Arb nosi značenje zelen,pošumljen, mračan što se protumačilo kao "Crni otok" a taj naziv je najvjerojatnije označavao crnogorične šume koje dan danas nalazimo na otoku Rabu. Najstariji pouzdani spis u kojemu se prvi put službeno spominje naziv Rab jest latinska isprava o utemeljenju franjevačkog samostana sv. Eufemije u Kamporu, a ona datira iz 15. stoljeća. Rab je u svojoj najranijoj poznatoj povijesti bio pod vlašću Rimskog Carstva i Slavena.

U 9. stoljeću, pod vladavinom kneza Branimira, Hrvatska je postala samostalna država. Otok Rab je u to doba knezu Branimiru, kao samostalnom vladaru, plaćao sto zlatnika nameta. Kršćanska vjera je tada već bila prihvaćena među Hrvatima, obzirom da su Ćiril i Metod već tada putem crkvenih knjiga pisanih na glagoljici širili kršćansku vjeru. Nakon Branimira, primorski gradovi i otoci, među kojima je bio i Rab, padaju pod vlast Bizanta – sve do prvog hrvatskog kralja Tomislava, odnosno 925. godine.

Nakon njegovog dolaska, Rab je postao autonomna općina koja je samostalno vodila grad, imala svoj statut te samostalno sklapala trgovačke ugovore. U to doba se na zapadnoj obali Jadrana javlja nova sila – Venecija odnosno Mletačka Republika. Hrvatski vladari su ulagali velike napore kako bi spriječili dolazak Mlečana na hrvatski dio Jadrana. U 11. Stoljeću su Mlečani dva puta zauzimali Rab i dalmatinske otoke. U vrijeme najmoćnijeg hrvatskog kralja – Petra Krešimira IV, Rab i cijela Dalmacija postaju sastavnim dijelom Hrvatske Kraljevine. 1059. Godine rapski biskup Drago je pozvao na Rab svećenike benediktinskog reda te im u Supetarskoj Dragi poklonio veliki posjed. Oni su tamo izgradili crkve sv. Petra i sv. Ciprijana. Darovnica biskupa Drage je potvrđena od strane Petra Krešimira IV. Benediktinci su mnogome pridonijeli širenju kulture na Rabu, za što postoje zapisi i arhitektonski ostaci koji se danas čuvaju u crkvama i samostanima diljem Raba.

Nakon izumiranja hrvatske dinastije, područjem tadašnje Hrvatske zavlada su kraljevi Arpadovci i kasnije Anžuvinci. Najpoznatiji Arpadovac je bio Koloman, koji je poveljom iz 1111. godine potvrdio Rabu povlastice koje je donio Petar Krešimir IV te rapskoj crkvi poklonio skupocjeni križ. Bela IV, iz dinastije Arpadovića, se 1241. bježeći pred Mongolima sklonio na Rabu. U periodu Arpadovića, Dalmaciji i Kvarneru nije predavano previše pažnje – što su Mlečani iskoristili i širili svoj utjecaj tim prostorima. Godine 1358. Ljudevit Veliki, iz dinastije Anžuvina, je oslobodio Dalmaciju i Kvarner mletačke vlasti. Nakon smrti Ljudevita Velikog, Mlečani su ponovno pošli u pohod na Dalmaciju i Kvarner te ponovno osvojili prostor čiji su vladar bili sve do propasti Mletačke Republike 1797. godine. Za vrijeme Mletačke Republike, Rab je postao bitno trgovačko središte između istoka i zapada. Rab je posjedovao jaku trgovačku mornaricu, razvio se ekonomski i kulturno, a stanovnici su živjeli u izobilju i blagostanju. Za to vrijeme, na Rabu je živjelo okvirno 10000 ljudi, a u gradu Rabu otprilike polovica tog stanovništva. Zbog porasta broja stanovnika dolazilo je do širenja rapske komune na susjedna područja velebitskog Podgorja i sjevernog Paga, s težnjom rješavanja potreba za životnim prostorom.⁶Otkrićem puta za Indiju Mediteran gubi na važnosti u trgovačkom prometu, te Rab, zajedno s većinom jadranskih gradova, polako počinje siromašiti i propadati.

Godine 1456. Rab je snašla velika nesreća-epidemija kuge. Južni dio grada Raba – Kaldanac je najviše stradao, a obzirom da su se stanovnici iseljavali na obližnje kopneno područje ili obližnje otoke, taj dio se više nikada nije u potpunosti oporavio.

⁶ Magaš, D.: Geografija Hrvatske, Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju i Izdavačka kuća Meridijani, Zadar, 2003., str. 174

Rab je pod vlašću Mlečana bio do 12. svibnja 1797. Kada je došao Napoleon. Rab je nakon pada Napoleona pao u ruke Austrije, pod čijom je vlašću bio do 1921. godine kada je pripojen tadašnjoj Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca.

Između svjetskih ratova, otok Rab je razvijao turizam, industrija nije bila razvijana. Stanovništvo Raba se uglavnom bavilo poljoprivredom. Velik broj mladih ljudi iselio je na kopno u potrazi za školovanjem i poslom. U to doba Rabljani su bili u većem broju skloniji antifašizmu. Nakon što je Njemačka napala Čehoslovačku, antifašizam je rastao. U doba 2. Svjetskog rata, Rab su okupirali Talijani. U Kamporu su osnovali ozloglašeni koncentracijski logor čiji se ostaci dan danas nalaze pokraj Kampora. Italija je 19. ožujka 1944. godine kapitulirala, a Rab je postao slobodan nakratko. Okupatori Nijemci i Ustaše su držali punu kontrolu nad otokom avijacijom, brodovima te pješadijom. Turizam je u to vrijeme slabio, jer je cijela Europa patila od posljedica ratovanja. Rabljani su većinom nastavili s radom u poljoprivredi i ribarenju, ali gradili su i ceste, škole te ostalu infrastrukturu. Raspadom Jugoslavije te proglašenjem Hrvatske kao nezavisne države, 25.1.1991. godine Rapska otočna skupina je od 1992. godine dio Primorskogoranske županije, a u suvremenim uvjetima osnovane su dvije jedinice lokalne samouprave; Grad Rab i Općina Lopar (izdvojena 2006.). Osnivanjem Grada Raba 1992. godine i Općine Novalja, izdvojeni su teritoriji naselja Lun i Jakišnica (ukupno 12,77 km² na otoku Pagu) iz dotadašnje općine Rab i pripojeni su novoosnovanoj općini Novalja (od 1997. Grad Novalja) u sastavu Ličko-senjske županije. Time je površina nove općine, odnosno Grada Raba smanjena na 102,85 km². Godine 2006. iz obuhvata Grada Raba izdvojena je Općina Lopar s istoimenim naseljem i pripadajućim dijelovima naselja te otocima Goli i Sveti Grgur, ukupne površine 26,43 km² čime je površina Grada Raba umanjena na 76,42 km².

Kada govorimo o povijesti otoka svakako treba spomenuti legendu o Svetom Marinu. Marin je rođen u Loparu na otoku Rabu i naučavao je za klesara. Da bi pronašao posao otišao je na drugu stranu Jadranskog mora, na apeninski poluotok, okolica današnjeg grada Riminija. Kako je bio vrijedan i krepostan, tamošnja kršćanska zajednica ga je ubrzo zavoljela i ubrzo je postao đakon Biskupa Gaudientiuma. Zbog svojih propovjedi je bio proganjan pa se odselio na nepristupačno brdo Titan, gdje je osnovao novi dom i živio kršćanskim životom, ubrzo okupivši oko sebe zajednicu. To su bili počeci današnjeg grada i države San Marino, koja je po svom osnivaču i dobila ime.

Ponizni klesar koji je osnovao malu zajednicu, jednostavnih, siromašnih i bogobojaznih ljudi na brdu Titano je u nasljeđe ostavio osim svog stila života, slobodu, vrijednost koja je omogućila sanmarinezima da održe svoju zajednicu do današnjih dana, čuvajući je od povijesnih bura. Marin je sahranjen u maloj crkvi koju je sagradio i priznat je svecem i od zajednice i od Vatikana. Sveti Marin je zaštitnik Republike San Marino, klesara, đakona i lažno optuženih ljudi. Službeni datum osnivanja Republike San Marino seže u 301. godinu, 3. rujna.

Slika 3. Spomenik Svetog Marina

Izvor: Rab otok sreće, <http://www.rab-visit.com/hr/otkrij-rab/znamenitosti/kulturne/358>, pristupljeno: 06.06.2020.

2.4.2 Društveno – gospodarske značajke otoka Raba

Rab je jedan od najnaseljenijih Hrvatskih otoka i jedan je među onim malobrojnim jadranskim otocima koji ne bilježe pad broja stanovnika. Štoviše, broj stanovnika stalno se povećava. No ipak, broj stanovnika oscilira prema godišnjem dobu. Tijekom ljeta broj raste dok zimi pada zbog sezonskog rada i oslanjanja na turizam sezonskog tipa. Uzrok konstantnog rasta broja stanovnika kroz 20. stoljeće jest činjenica da je Rab imao povoljne prirodne preduvjete, geografski položaj te historijsko-geografski razvoj za učinkovit razvoj turizma uz komplementarnosti lokalne agrarne ekonomije. Nagli turistički razvitak iz korijena je promijenio način života, tako da sada gotovo svo stanovništvo otoka posredno ili neposredno živi od turizma. Razvojem turizma, na otoku je smanjen udio poljoprivrednog stanovništva, a povećan udio aktivnog stanovništva u tercijarnim djelatnostima. Nove

možnosti zapošljavanja u tercijarnim djelatnostima, te dodatne zarade od kućne radinosti koje je omogućio turizam zadržale su ljude na otoku.

Tradicija organiziranog turizma na otoku starija je od 125 godina, a započeta djelovanjem "Društva za unapređenje otok i njegovog okoliša" koje je utemeljeno 1889. godine. Otok Rab približno broji oko 9000 stanovnika koji se uglavnom bave poljoprivredom, ribarstvom, vinogradarstvom, pčelarstvom i turizmom.

2.4.3 Naselja otoka Raba

Za razliku od ostalih kvarnerskih otoka, koje karakterizira relativno veliki broj naselja, otok Rab ima relativno mali broj naselja. Na otoku ih ima 8: Banjol, Barbat na Rabu, Kapor, Lopar, Mundanije, Palit, Rab i Supetarska Draga. Izuzimajući Mundanije sva su ostala rapska naselja locirana u blizini mora. Zbog toga se tretiraju kao turistička naselja. Na položaj naselja u rapskoj općini utjecali su klima i sastav podloge. Sva su rapska naselja nastala u prostorima zaštićenim od bure. Taj je utjecaj toliko velik tako da su sva naselja okrenuta na jugozapad. Veoma značajna karakteristika naselja na otoku Rabu jest to da su vezana uz flišne zone što ukazuje na veliku ulogu poljoprivrednog iskorištavanja u prošlosti.

Grad Rab glavno je naselje otoka. Njegove povijesne i kulturne znamenitosti pričaju priče iz davnina samim time što prolazite njegovim kamenitim, uskim uličicama, brojni parkovi pružaju osamu u dodiru s prirodom, a šljunkovite, pješćane i stjenovite plaže pružaju pravi odmor za dušu i tijelo. Grad Rab je u posljednjih desetak godina proglašen dobitnikom nekoliko prestižnih državnih i međunarodnih priznanja i nagrada. Akcijom „Plavi cvijet“ – uređenje turističkih odredišta Primorske Hrvatske i „Turistički cvijet“ – kvaliteta za Hrvatsku, profilirao se u visoko vrijednu mediteransku destinaciju modernog stila, destinaciju koja je u trendu, odredište koje je po mjeri europskog gosta i mjesto ugone i zdravog života. Međunarodnim priznanjima „Entente florale“ – europske organizacije za cvijeće i krajobraz, „Europa nostra“ – europsko priznanje za kulturnu baštinu i „Quality Coast „ - europsko priznanje za održivi razvoj u turizmu, dodatno su Rab promovirale u Europi i Svijetu. Ovo su nagrade svim žiteljima otoka Raba koji su davno prepoznali vrijednost turizma i življenja za turizam, ulažući i investirajući u svoju budućnost.⁷

⁷Pinia Rab Croatia; <http://pinia.hr/otok-rab/>, pristupljeno: 05.06.2020.

Lopar je malo pitoreskno naselje na sjeveru otoka Raba koje je od samog grada Raba udaljeno 14 kilometara. Poznato je i kao dom osnivača republike San Marino, jedne od najmanjih svjetskih republika, kamenoklesca Marina. Ukoliko u Lopar dolazite iz pravca Raba prvo spomen obilježje na koje ćete naići je Sv. Marinu, a njemu u čast i hotelsko naselje i autokamp nose ime "San Marino".⁸Lopar je vrlo živopisno i raznoliko mjesto koje je uvelike zadržalo vezu s prošlošću, što se uostalom može primjetiti u govoru i načinu života mještana. Osim bogate i plodne doline, Lopar krasi i mnogobrojne pješčane plaže. Najpoznatija je svakako Rajska plaža, idealna za ne baš vješte plivače i djecu zbog dugog plićaka. Uz Rajske plaže najpoznatije su nudističke plaže Ciganka, Sahara i Stolac, na kojima je svojedobno uživao čak i britanski kralj Edward VIII. Pijesak, plitka topla voda, gusta šuma koja pruža zaštitu od vjetrova i jarkog sunca naročito su privlačne obiteljima koje dolaze na odmor s malom djecom. U blizini Rajske plaže nalazi se sportsko rekreativni centar sa različitim sadržajima kao što su tenis, nogomet, košarka, odbojka, minigolf, stolni tenis i mnogi vodeni sportovi.

Na 6 kilometara udaljenosti od grada Raba, smjestilo se malo mjesto Supetarska Draga. Mjesto je ime dobilo po crkvi i benediktinskom samostanu Sv. Petra koje datira iz XI stoljeća. To je najstarija romanička crkva u Hrvatskoj a svojom ljepotom privlači i vjernike i poklonike umjetnosti ili ljubitelje povijesti i kulture. Draška uvala dijeli se na dva dijela, a to su Gornja i Donja draga. Blizina malih otočića Mamana, Srednjaka i Šailovca te prisutnost mnogobrojnih uvala posebno su zanimljivi nautičarima, koji se ne moraju zadržavati samo uz obalu nego se za kratko vrijeme mogu naći na jednom od navedenih obližnjih otočića. Supetarska Draga poznata je i po svojim specifičnim plažama koje su većinom pješčane, čiste i zaštićene od vjetrova, te kao takve privlače mnogobrojne turiste, a posebno obitelji s djecom. Stanovnici Supetarske Drage su oduvijek okrenuti moru, a tu činjenicu potkrepljuje podatak da je upravo odavde na otoku Rabu poteklo mnogo pomoraca. No ne uživaju samo turisti u plažama Drage. Tu su i mnogobrojne ptice koje se zbog povoljnih uvjeta ovdje gnjezde a ptice selice pronalaze svoja zimska staništa. Za to je zaslužna zaštićena draška uvala, koja je plitka i mirna, pa je kao takva pogodna za ptice. Supetarska Draga je idealno mjesto za odmor svih domaćih i stranih posjetitelja, kojima se smještaj nudi u kućama uz

⁸ Otok Rab; <https://sites.google.com/site/otokrabinfo/lopar>, pristupljeno: 07.06.2020.

more, apartmanima i sobama. Prisutnost marine, dobrih restorana, predivne pješčane plaže te uslužnost gostoljubivih domaćina garantiraju jedinstveni odmor za pamćenje

Mjesto Banjol se na otoku Rabu nalazi na pola puta između grada Raba i Barbata. Banjol je glavnom cestom odvojen na dva dijela. Jedan dio raštrkan je po brdima iznad glavne ceste, dok se drugi smjestio podno ceste u trima uvalama, popularnim Padovima. Banjol, kao uostalom i sva ostala mjesta na otoku Rabu nudi turistima smještaj u vrlo lijepim i modernim kućama, apartmanima, sobama, stanovima i raskošnim Vilaama koje se nalaze u uvali druge Padove. Padove su ustvari privlačne zaštićene uvale koje su tijekom dana utočište mnogobrojnim kupacima željnim hlada i ljetnih radosti, a u večernjim satima one postaju imaginarne luke za mnoštvo ribarskih brodica koje se vraćaju iz ribolova. U prvoj Padovi nalazi se istoimeni hotel dok se u trećoj Padovi, koja je od prve udaljena tek 2 kilometra, smjestio autokamp s bogatom ponudom sportskih aktivnosti. Privlačnost samog grada Banjola čine mala pristaništa uz obalu, kuće uz samu plažu, šetalište uz more te predivan pogled na stari grad sa svojim starim zvonicima. Blizina grada Raba, predivne slikovite uvale, šetnjica uz samo more i bogata gurmanska ponuda Banjola razlog su zbog kojeg se mnogi turisti koji posjećuju otok Rab vraćaju u njega iz godine u godinu već desetljećima.⁹

Sjeverozapadno od grada Raba, u uvali Sv.Eufemije, a nasuprot malog poluotočica Frkanj, smjestio se Palit, najnovije naselje na otoku Rabu. Zanimljivi šumoviti poluotok Frkanj privlači brojne kupče i turiste svojim uvalicama i pomalo divljom netaknutom prirodom. Do njega se nalazi poluotok Kalifront na kojem se nalazi zaštićena šuma autohtonog Rapskog hrasta crnike zvanog Dundo. Sa zapadne strane otoka nanizane su i brojne uvalice obrubljene tamnim borovima. Svoju popularnost Palit može zahvaliti blizini grada Raba te prekrasnoj šetnici koja vodi od uvale Soline pored samostana Sv.Eufemije u Kampur, pa sve do starih i impozantnih gradskih zidina samog grada. Tu se nalazi i omiljeno kupalište gostiju Palita. Posebnost Palita su i kamenite plaže na poluotoku Frkanj te nudistička plaža Kandaloru. Tu se u nudizmu iskušao i britanski kralj Edward VIII još 30-ih godina 20. stoljeća, tada i uz posebnu dozvolu gradskih vlasti. Palit nudi kvalitetan privatni smještaj u sobama, apartmanima, stanovima i pansionima, a šaroliki izbor restorana i bogata gastronomska ponuda zasigurno će zadovoljiti i najzahtjevnije goste koji se odluče svoj boravak na Rabu provesti u Palitu.

⁹ Oto Rab; <https://sites.google.com/site/otokrabinfo/banjol>, pristupljeno: 07.06.2020.

Grad Barbat se smjestio na južnoj obali otoka Raba u sigurnom Barbatskom kanalu izuzetno privlačnom za nautičare i surfere. Prvo mjesto koje očekuje putnike na otoku Rabu nakon ogoljelog kamenjara Mišnjaka je Barbat. Barbačani, poznati po gostoljubivosti i marljivosti, su spontano pomiješali moderno sa tradicionalnim pa ćete u brojnim obiteljskim pansionima moći uživati u osebujnim tradicionalnim jelima od ribe i plodova mora.

Mnogi stanovnici Barbata koji se bave iznajmljivanjem nisu uz to zaboravili na svoje posjede pa tako uzgajaju ovce, bave se poljoprivredom, pčelarstvom i vinogradarstvom, a dobar dio tih ekološki čistih proizvoda, poput ovčjeg sira, maslinovog ulja, meda iz vlastitih košnica, vina i drugih specijaliteta, na kraju se nađe i na stolovima gostiju. Uz to i blizina mora, puno malih pješčanih plažica i sigurnost Barbatskog kanala, koji zatvara sa kopnom duguljasti otočić Dolin, privlače mnoge posjetioce, a posebno surfere i nautičare. Kako je Barbat iznimno atraktivan nautičarima, tu se može naći i trgovinu za brodsku opremu i rezervne dijelove, te moderno opremljeno brodogradilište za popravak glisera sa pokretnom dizalicom do 30 tona i navozom do 120 tona. Ljubiteljima starina, kulture i povijesti biti će zanimljivi ostaci starokršćanske crkvice, ruševine ranoromaničke crkve Sv. Damijana i antičke grčke vojne utvrde na brdu Sveti Damjan. Smještaj u Barbatu može se pronaći u privatnim kućama i pansionima koji nude apartmane i sobe, a ugostiteljska ponuda sa specijaliziranim ribljim restoranima sigurno će ispuniti sva očekivanja.

Na sjeverozapadu otoka Raba u prostranoj uvali smjestio se mali ribarski gradić Kampion. Od svih naselja na otoku, Kampion je možda u najznačajnijoj mjeri zadržao izgled autentičnog malog ribarskog mjesta, kakva su nekada bila karakteristična za otok Rab. Na obodu Sv. Eufemije na samom ulazu u mjesto smješten je i stari franjevački samostan iz davne 1445. godine. Samostan posjeduje galeriju Testen, bogatu knjižnicu i vrijednu arhivsku građu. Samo mjesto Kampion se proteže od franjevačkog samostana do Kamporske drage i rta Kašteline, na kojem se nalaze ostaci stare rimske akropole, koji će oduševiti zaljubljenike u kulturu, kao uostalom i cijeli otok Rab. Područje između tih dviju uvala uključuje mnoge male uvalice koje uz izvučenu dugu pješčanu plažu "Veli mel" i blizinu šume "Kalifront" pružaju pravi raj za goste željne mira. Stanovnici Kampiona bave se, uz nezaobilazni turizam, još uglavnom stočarstvom i poljodjelstvom, kod kojeg je posebno naglašen uzgoj voća. Gostima se tako nude i brojni domaći proizvodi iz vlastitog uzgoja te svježja riba. Kao pretežno mirnije mjesto Kampion je idealno mjesto za odmor obitelji s djecom. Što se tiče

sporstko rekreativnih sadržaja velika je mogućnost prakticiranja vodenih sportova, a tu su i dvije škole ronjenja za ljubitelje podvodnog svijeta i one koji to namjeravaju postati. Kao i u ostalim mjestima na otoku Rabu, smještaj u Kamporu nudi se pretežno u privatnim kućama gdje su na raspolaganju apartmani i sobe, te u obližnjem turističkom naselju Suha Punta.¹⁰

Gradić Mundanije je jedino veće naselje na otoku Rabu koje nije smješteno uz samu obalu mora. U bogatoj i plodnoj dolini Mundanije stanovnici mjesta uzgajaju povrće i voće na stari tradicionalan način, a zeleni i svježiji proizvodi na gradskoj tržnici uglavnom potječu upravo iz njihovih polja, te kao takvi predstavljaju ekološki uzgojene proizvode iznimno visoke kvalitete. Mundanije dokazuju da se u mnogim segmentima života otočana na Rabu još uvijek se može bez industrijskih proizvoda na kakve smo uglavnom svi u većim gradovima odavno navikli i prihvatili ih kao sastavni dio života i prehrane. Poklonici prirodne i zdrave hrane odsjest će upravo zato u Mundanijama ne odričući se pritom samog mora, koje je ustvari svugdje na otoku Rabu veoma blizu, ali će zato imati zajamčen mirni odmor te bogati i kvalitetni gastronomski užitak. Svi potencijalni posjetitelji u Mundanijama mogu odsjesti u brojnim privatnim kućama i pansionima koji nude kvalitetne sobe i apartmane uz prekrasan pogled na more.

¹⁰ Otok Rab; <https://sites.google.com/site/otokrabinfo/kampor>, pristupljeno: 07.06.2020.

Slika 4. Naselja na otoku Rabu

Izvor: <https://sites.google.com/site/otokrabinfo/otokrab>, pristupljeno: 06.06.2020.

3. TURISTIČKE ZNAČAJKE OTOKA RABA

Razlozi razvoja turizma na otoku, a koji su i danas aktualni su sljedeći: ugodna klima, pogodni uvjeti otoka koji utječu na bolesti dišnog sustava i srca. Tako duga tradicija pružanja visoko kvalitetnih usluga, koje se nude, nisu samo rezultat vještine, iskustva i gostoljubivosti otočana, koje se prenose s generacije na generaciju, već isto tako rezultat utemeljenja "Turističke škole" koja je danas vrlo cijenjena.

3.1. Povijesni razvoj turizma

Turistička valorizacija Raba započela je još u 19 stoljeću uspostavom parobrodskih linija koje su povezivale sjeverni i južni dio Jadrana. Značajnije razdoblje u turističkoj valorizaciji otoka Raba vezuje se za 1908. godinu, kada Bečani iskazuju interes da ulaganja u razvoj turizma Raba, a ove investicije ga pretvaraju u tada poznato kupališno i lječilišno mjesto. To je bio ujedno i motiv da se za ovaj otok zainteresiraju i Česi. Tako već 1908. godine otok Rab posjećuje Rudolf Hürnek, koji je u ime češko-moravskog društva kupuje zemljište na kojem se gradi pansion, koji je uspješno stavljen u funkciju zdravstveno-turističke ponude. Tada se grade i prvi hoteli i odmarališta za prihvata gostiju. Usporedno s turizmom razvija se i ugostiteljstvo, time i nova radna mjesta radi čega se na otok doseljava novo stanovništvo. Međuratno razdoblje karakterizira proširenje rapske turističke ponude. Izgrađeno je puno novih objekata za prihvata gostiju, osobito hotela i pansiona.

Poslijeratno razdoblje karakterizira opadanje broja turista, što je i logično s obzirom na ratna zbivanja. Nakon uspostavljanja socijalističkih društvenih odnosa zavladao je nacionalizacija smještajnih objekata čija je obnova i uređenje bilo vrlo skromno, u skladu sa vremenom u kojem se odvijaju aktivnosti. Karakteristika ovog razdoblja je „sindikalni turizam“ kojemu je osnovni cilj da se radnim ljudima omogući plaćeni godišnji odmor. Godinu 1962. karakterizira početak masovnog turizma kojeg prati značajna investicijska aktivnost i progresivan porast broja turista. U tom su razdoblju se grade turističke jezgre u Suhoj Puntici, a razvija se također kamping i nautički turizam. Svi infrastrukturni objekti se prilagođavaju zahtjevima masovnog turizma, koji 1980-ih godina bilježi vrhunac svoje ekspanzije. Grade se prometnice i uvodi redoviti trajektni promet, poboljšava se opskrba vodom i električnom energijom. Značajan porast turističkog prometa u to doba bilježi Rab, Palit, Suha Punta, Banjol i Loparu, jedino se Mundanija ne stavlja u funkciju masovnog turizma.

Masovni turizam ovog tipa bilježi svoj rast do domovinskog rata, koji je i uzrokom gospodarske stagnacije, ali i temelj šansa za novi pristup razvoju turizma na Rabu. Desetak godina kasnije započinje razvoj turizma otoka Raba ali u sasvim novom tržišnom i poduzetničkom okruženju. Javlja se veći broj manjih privatnih tvrtki i obrtnika u turizmu, ugostiteljstvu, trgovini i drugim djelatnostima, koji daju sasvim novu sliku turističke ponude. Povećava se aktivna uključenost većeg dijela domicilnog stanovništva, koji različitim oblicima djelovanja daje pečat kreiranju turističke ponude.¹¹

3.2. Turistički resursi otoka Raba

Resursi su opći naziv za prirodne i proizvedene stvari, kao i ljudsko znanje i sposobnosti kojima se može koristiti kao sredstvima za zadovoljavanje potreba neposredno u potrošnji ili posredno u proizvodnji.

Turistički resursi su prirodna ili antropogena dobra koja se mogu gospodarski iskoristiti.¹² Dio su cjeline razvoja određenog gospodarskog područja, a bogatstvo resursima komparativna je prednost u turističkom i gospodarskom razvoju. Cjelokupna ponuda u turizmu temelji se na atraktivnim svojstvima resursa kojima raspolaže.

Tablica 1. Podjela turističkih resursa

TURISTIČKI RESURSI	
PRIRODNI	DRUŠTVENI
-KLIMATSKI	-KULTURNO-POVIJESNI
-GEOMORFOLOŠKI	-ETNOSOCIJALNI
-HIDROGEOGRAFSKI	-UMJETNIČKI
-BIOGEOGRAFSKI	-MANIFESTACIJSKI
-PEJSAŽNI	-AMBIJENTALNI

Izvor: Bilen,M.,Bučar,K.:Osnove turističke geografije,Sveučilište u Zagrebu,Zagreb,2001.,str.22.

¹¹ Peršić,M.,Zdravstveni turizam grada Raba,Grad Rab,2014.,str. 68.

¹² Bilen,M.,Bučar,K.:Osnove turističke geografije,Sveučilište u Zagrebu,Zagreb,2001.,str.22

3.2.1 Prirodni turistički resursi

Prirodni resursi se još nazivaju i prirodnim bogatstvima ili prirodnim elementima sredine. Mogu biti pojave, procesi ili objekti u prirodi koji utječu na razvoj živih bića i njihove aktivnosti. Oni predstavljaju sastavni dio čovjekove životne sredine te su neophodni za zadovoljavanje egzistencijalnih potreba. Čovjek koristi prirodne resurse za stanovanje, prehranu, proizvodnju energije i sl. Kako bi prirodni resursi služili za zadovoljavanje potreba, nužno je da čovjek svojim djelovanjem ne naruši prirodnu ravnotežu jer bi u protivnom i sam trpio posljedice u obliku prirodnih nepogoda, bolesti i sl.

Najučestalija je kategorizacija prirodnih resursa prema obnovljivosti. U tom smislu razlikuju se obnovljivi i neobnovljivi prirodni resursi. Prema definiciji, obnovljivi resursi su oni koji se kontinuirano obnavljaju u beskonačnom toku prirodnih procesa.¹³ Znači da su to resursi koji imaju sposobnost regeneracije (sunce, voda, vjetar, šume) i čovjek ih može koristiti neodređeno vrijeme uz napomenu da je obnavljanje tih resursa brže od njihove konzumacije. Neobnovljivi resursi su resursi koji se nakon jednog korištenja nepovratno gube, čime nemaju mogućnost obnove u prirodnom procesu.¹⁴ Dakle to su resursi, poput fosilnih goriva, koji se ne mogu obnavljati ili se vrlo sporo obnavljaju, tako da je u pravilu njihova potrošnja puno brža od regeneracije, što često dovodi do toga da takvi resursi nestaju. Prirodni resursi se još mogu podijeliti prema podrijetlu. Tako se razlikuju biološki i organski resursi. Biološki se dobivaju iz živog svijeta (biljke, životinje), a organski iz neživog svijeta (zrak, voda).

3.2.1.1 Klimatski turistički resursi

Povoljna klima je jedan od najvažnijih čimbenika turističke privlačnosti nekog mjesta, regije ili veće prostorne jedinice.¹⁵ Otok Rab karakterizira blaga mediteranska klima. Za takvu klimu Rab uglavnom zahvaljuje lancu Kamenjak koji ga štiti od hladne bure koja uglavnom puše zimi i u rano proljeće. Osim bure s jugoistoka uglavnom u jesen puše topli i vlažni vjetar – jugo, koji redovito donosi kišu. U ljetnim mjesecima preko dana obično puše maestral, ugodni povjetarac koji ublažava ljetnu sparinu.

¹³ Družić, I.: Hrvatsko gospodarski razvoj, Politička kultura, Zagreb, 2003., str. 59.

¹⁴ Ibid., str. 59

¹⁵ Bilen, M., Bučar, K.: Osnove turističke geografije, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 2001., str. 23.

Blage zime s temperaturama koje ne idu ispod 7 stupnjeva, topla ljeta s prosječnom temperaturom od 25.6 stupnjeva te preko 2500 insolativnih sati stvaraju idealne uvjete za godišnji odmor.

Na otoku Rabu bude svega 15 potpuno oblačnih, kišovitih dana godišnje, a na njemu gotovo nikada ne pada snijeg. Na otoku padne godišnje oko 1042 mm oborina. Kupanje na Rabu je moguće već od svibnja pa sve do studenog jer temperatura mora ovdje, u tom periodu, iznosi preko 20 stupnjeva, što Rab čini idealnom destinacijom za odmor u niskoj i kasnoj sezoni za one koji uživaju u miru i godišnjem odmoru van gužvi u visokoj sezoni. U prosjeku 150 sunčanih dana, koji prođu bez ijednog oblaka na horizontu, stvaraju idealne uvjete za poljoprivredu i ribarstvo.

3.2.1.2 Geomorfološki turistički resursi

Reljef otoka Raba ima paralelnu zonalnu strukturu u kojoj se izmjenjuju litološka svojstva te antiklinalne i sinklinalne forme, odnosno hrptovi i udoline koji se pružaju dinaridskim pravcem sjeverozapad – jugoistok. U skladu s dominantnom karbonatnom osnovom na otoku prevladava krški i akumulacijski reljef. Horizontalnu i vertikalnu energiju reljefa povećavaju pojave glavica na gotovo svim dijelovima otoka. Obalna područja otoka oblikovana su gornjopleistocensko-holocenskim izdizanjem morske razine kada su potopljene brojne jaruge čime su oblikovane veće uvale. U svrhu kategorizacije reljefa izrađen je digitalni model reljefa (DMR) otoka Raba na temelju kojeg je izrađena sintetička karta prostornog rasporeda litoloških jedinica, nagiba padina i morfo-genetskih tipova reljefa te je izračunat udio pojedinih kategorija nagiba padina. Na otoku je zastupljeno 5 kategorija nagiba padina među kojima najveći udio čine nagnuti tereni nagiba padine 5- 12°. Na padinama nagiba iznad 12° dominiraju derazijski procesi koji su izraženi na područjima rasprostranjenosti eocenskih naslaga. Prostorni raspored nagiba padina u velikoj mjeri odražavaju morfostrukturne značajke reljefa. Velika ustrmljenost padina vezana je za dijelove raščlanjene karbonatne zone hrpta Kamenjak na koju je utjecala tektonika te krški i padinski procesi. U skladu s prevladavajućim morfostrukturnim obilježjima na Rabu se ističu četiri veće cjeline: hrbat Kamenjak, zaravan Kalifront, poluotok Lopar i središnja flišna udolinska zona. Unutar njih je s obzirom na prostorni rasporeda litoloških jedinica, nagib padina i prevladavajuće tipove reljefa utvrđeno četiri tipa obale i 28 kategorija reljefa.

Najrasprostranjenije kategorije su kamenite, strme i nepristupačne i pristupačne obale te krški reljef oblikovan na padinama nagiba 5-12° i 12- 32°. Obale otoka Raba odraz su vapnenačke i flišne strukture otoka. Najpovoljnije za turizam su niske obale loparskog poluotoka i jugozapadne obale Raba.¹⁶

Slika 5. Vrh Kamenjak

Izvor: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Otok_Rab,planinarska_staza_uvala_Mi%C5%A1njak-vrh_Kamenjak_23.jpg, pristupljeno: 06.06.2020

3.2.1.3 Hidrogeografski turistički resursi

U nizu prirodnih ljepota, kojima je priroda obdarila otok Rab, među prvim mjestima zauzima modri Jadran. On ga odasvud opkoljuje, uvlačeći se u njegovo kopno tvoreći pri tom mnoštvo lijepih većih i manjih uvala.

Otok Rab je među našim otocima tradicionalno poznat kao otok s najvećim brojem izvora pitke vode. Još su u prvoj polovici 19. stoljeća samo na poluotoku Lopar nabrojena 33 izvora ili studenca koji „ne prestaju teći ni za najvećih ljetnih suša“. Do sada je na otoku Rabu registrirano 67 izvora i 187 zdenaca što ukupno čini 254. Velik broj izvora i zdenaca malog je kapaciteta na što ukazuju neka imena, tako je primjerice izvor Curak dobio ime od glagola curiti što znači tanko teći, ili primjerice izvor Kaplak što označava mjesto gdje voda kaplje.

¹⁶ Turk, H.: Obale otoka Raba- Geografske karakteristike i turističke mogućnosti; Izvorni znanstveni članak, Zagreb, 1992., str. 59

Osnovni razlog brojnosti izvora na otoku je u njegovoj geološkoj građi i sastavu, naime, za vodne prilike otoka bitno je postojanje nepropusnih flišnih naslaga u središnjem sinklinalnom dijelu otoka. One leže ispod reljefno istaknutog antiklinalnog vapnenačkog bila Kamenjaka. Upravo je zbog toga najveći broj izvora vezan za kontaktna područja vapnenca i fliša.

Pored izvora veliko značenje imaju i vodeni tokovi na Rabu. Oni su periodični što znači da u vrijeme suša nemaju vode. Najveći periodički tok na otoku je Veli Potok koji utječe u Supetarsku uvalu a dug je približno 4 km. U njega se slijevaju vode periodičnih tokova bujičnog karaktera s najvećeg dijela Kamenjaka. Najviši dijelovi Kamenjaka, međutim, pripadaju sljevnom području banjolskog Velog potoka koji je dug oko 3km. Veli potok banjolski prima s padina Kamenjaka više periodičkih kraćih tokova.

3.2.1.4 Biogeografski turistički resursi

Flora rapske otočne skupine broji oko 780 vrsta, odnosno sveukupno oko 1000 svojiti ako se pribroje i kultivirane vrste.

Po broju biljnih vrsti otok Rab siromašniji nego susjedni otoci Krk, Cres i Lošinj (svaki od ovih otoka ima oko 1300 vrsta), ali bogatija nego otok Pag (650 vrsta). To se može pripisati specifičnom biljnogeografskom položaju rapske otočne skupine na području Kvarnera.

U raslinstvu otoka Raba nailazimo na velike razlike i suprotnosti. Najoskudniji raslinstvom su sjeveroistočni obronci i vrhovi lanca Kamenjak, gdje nalazimo pravi krš. Na jugozapadnim obroncima ovog masiva je nešto drukčije; tu nailazimo na sitne trave, kuš, smilje, mlječiku, šparogu, bijelu lozu, borovicu, bijeli glog, a nakon pošumljavanja vrlo se lijepo razvija nekoliko manjih kompleksa bora i crnike. Najzeleniji dio otoka je područje Kalifronta koje je čitavo pod šumom. Taj je predio jedan od najljepših kompleksa crnike na Mediteranu. Osim crnike najčešće srećemo planiku, bor i uljiku. Nerijetko ovdje nalazimo tetiviku, bršljan, razne paprati, a poslije kiša ima i mnogo gljiva raznih vrsta. Šuma u središnjem dijelu Kalifronta poznata je pod imenom Dundo i nalazi se pod posebnom zaštitom kao prirodni rezervat, gdje osim spomenutih vrsta raste i stotinjak stabala hrasta plutnjaka, što je prava rijetkost na Jadranu. Ovaj šumski rezervat često se spominje kao jedna od najljepših i

najočuvanijih šuma hrasta crnike na Sredozemlju.¹⁷ Ujedno to je i prvo prirodno područje proglašeno zaštićenim na današnjem području Primorsko-goranske županije. U srednjem dijelu otoka uspijeva najviše biljnih vrsta. Veliki dio zemljišta u tom dijelu pretvoren je u plodne oranice, vrtove, vinograde, voćnjake i maslinike, a na onom neobrađenom dijelu osim uljike i crnike raste brijest, mirta, paprati, razne trave, kupina, smreka borovica, a rascvjetali grmovi brnistre daju u proljeće ovom predjelu predivnu sliku. Sve donedavna stanovnici otoka brali su brnistru, močili je u moru, iščešljavali vlaknasto tkivo i od toga izrađivali tkaninu. Osim brnistre, na tom dijelu otoka raste i raznoliko poljsko cvijeće, naročito poljska ljubičica i tratinčica. Osim bogatog autohtonog raslinstva na otoku ima donesenog i udomaćenog stranog raslinstva. To su ponajprije alpski primorski i crni bor, čempres, jablan i lovor, te stoljetna agava i indijska smokvica. Zahvaljujući zalaganju pokojnog rapskog nadšumara Pravdoja Behje, na Rabu je zasađeno nekoliko izvanredno lijepih borika od kojih je svakako najvrednije spomenuti poluotok Frkanj, a kao posebnost gradski park Komrčar. Prije nešto više od 90 godina taj je dio bio ispasište, a danas je to jedan od najljepših parkova na Jadranu, gdje se primorski i crni bor, čempres, jasen, crnika, smreka, zimzeleni grmovi, stoljetna agava i indijska smokvica natječu tko će više zadiviti brojne šetače. U znak priznanja i zahvalnosti, Rabljani su svom bivšem nadšumaru podigli skromni spomenik na ulazu u gradski park Komrčar.

Najveći autohtoni sisavac na Rabu, ako izuzmemo domaće životinje, jest zec te njegov srodnik iz roda glodavaca, kunić. Iako ih je prije kratkog vremena bilo mnogo, danas su vrlo rijetki, čemu je osim nekih bolesti zacijelo pridonijela urbanizacija i rnotorizacija. Od krvoločnih zvijeri susrećemo kunu bjelicu. Od sisavaca još su prisutni štakori, miševi i šišmiši.

Ptice su nešto brojnije od sisavaca. Neke su ovdje stalne, a druge su selice. Među grabljivicama ovdje živi jastreb kokošar, kobac ptičar ili, kako se na Rabu pučki kaže, veli i mali piljuh. Na otoku se gnijezdi i živi sova i ćuk. Rjeđe se s Velebita spusti pokoji orao ili bjeloglavi strvinar. Od ptica stantarica koje ne napuštaju otok treba spomenuti fazana, goluba gvnjaša koji se gnijezdi po rupama sjeveroistočnih litica Kamenjaka i još nekim područjima, gavrana, vranu sivulju, trčku, te među pjevicama kosa žutokljunca, češljugara, sjenicu malu i veliku, ševu, vrapca. Od ptica plivačica ovdje prebivaju galeb i gnjurac. Od ptica selica koje

¹⁷ Magaš, D.: Geografija Hrvatske, Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju i Izdavačka kuća Meridijani, Zadar, 2003., str. 174.

na otoku ljetuju i gnijezde se spomenut ćemo kukavicu, grlicu, lastavicu i slavuja. Među pticama koje na Rabu zimuju najčešće su neke vrste zeba, šljuka ili kokosica, prepelica, te neke vrste plivačica i močvarica. Od roda gmazova najbrojnija je gušterica, a rjeđi zeleni gušter. Od zmija ovdje živi bjelouška i bjelica obična ili, kako je narod zove, kaška ili gaška, a zmije otrovnice uopće nema na otoku. Od vodozemaca ima više vrsta žaba. Od kukaca na Rabu živi mnogo vrsta, a najbrojniji su razni leptiri svakojakih boja, u ljetnim mjesecima posvuda se čuje svirka cvrčaka.¹⁸

Slika 6. Poluotok Kalifront i šuma Dundo

Izvor: <http://najboljeuhrvatskoj.info/ideje/poluotok-kalifront-i-suma-dundo-otok-rab-754.html>

3.2.1.5 Pejzažni turistički resursi

Pejzažna raznolikost Raba je impozantna i jedinstvena među jadranskim otocima. Kontrasti se ističu na svakom koraku - bilo u šetnji, vožnjom brodom uz obalu, ronjenjem u okolnim uvalama ili iz ptičje perspektive tijekom kružnog leta iznad otoka. Grad Rab i njegove kamene gradske ulice mame posjetitelje na izlet u labirint davno prohujalih vremena Mediterana. U dolini Supetarske Drage naći ćete ostatke benediktinskog samostana i crkve Sv. Petra, jedne od najznačajnijih građevina iz 11. stoljeća na tlu Hrvatske, koja u svom zvoniku čuva najstarije zvono na Jadranu. S poluotoka Lopara možete posjetiti i Goli otok, najozloglašeniji zatvor bivše Jugoslavije iz doba komunizma. Raskoš biljnog svijeta, otok Rab je očuvao do danas i ubraja se među najzelenije otoke na Jadranu. Posebnu pažnju treba posvetiti parku Komrčar, jednoj od najljepših zelenih oaza na Jadranu, gdje u simbiozi rastu

¹⁸ Rab info; <http://rabinfo.nl/faunaiflora-kroatisch.htm>; pristupljeno 14.06.2020.

lokalne i egzotične biljke, te Kalifrontu, najveći šumski kompleks na otoku u kojem se krije i šuma Dundo, zaštićeni prirodni rezervat.

3.2.2 Antropogeni turistički resursi

3.2.2.1 Kulturnopovijesni turistički resursi

Otok Rab odlikuje i izuzetna kulturno-povijesna baština, prije svega sam grad Rab kao jedna od najbolje očuvanih i zasigurno najatraktivnijih srednjovjekovnih urbanih jezgri na Jadranu. Ovaj 3000 godina stari grad, značajan već u rimsko doba, kada kao bogat i uspješan grad i dobiva naziv 'Felix Arba', razvija se i doživljava svoj procvat tijekom 14. stoljeća kao važna postaja na trgovačkim rutama između istoka i zapada.

Grad Rab najpoznatiji je po svojoj vizuri s 4 zvonika zbog kojih ga mnogi uspoređuju s jedrenjaku s 4 jarbola. Ta 4 zvonika su: zvonik katedrale Uznesenja Blažene Djevice Marije, zvonik crkve sv. Ivana Evanđelista (smješten pored ruševina crkve), zvonik crkve sv. Andrije Apostola te zvonik crkve sv. Justine.

Slika 7. Grad Rab

Izvor:<http://www.rab-visit.com/hr/otkrij-rab/mjesta-na-otoku/grad-rab/540>

Na području otoka Raba su zaštićena sljedeća pojedinačna kulturna dobra:¹⁹

■ arheološka baština:

-podmorsko arheološko nalazište, Barbat, RRI-0282

-utvrda sv. Damjana, Barbat, Z-829

■ profana graditeljska baština:

-Kneževa palača, Rab, Z-138

-palača Nimira, mala, Rab, Z-141

-Koncentracijski logor, dio, Kampor,

-Groblje koncentracijskog logora za civilne i vojne internirce, Kampor,

■ sakralna graditeljska baština:

- crkva Sv. Križa, Rab, Z-2204

-kapela sv. Frane, Rab, Z-142

-katedrala sv. Marije, Rab, Z-139

-Veli zvonik, Rab, Z-140

■ sakralno-profana graditeljska baština:

-franjevački samostanski kompleks sv. Bernarda Sienskog, Kampor, Z-3033

- benediktinski samostan sv. Andrije apostola, Rab, Z-1994

-ostaci crkve sv. Ivana, samostana i zvonika, Rab, Z-143

-samostan benediktinaca s crkvom sv. Petra, Supetarska Draga, Z-144

Na području otoka su zaštićene sljedeće kulturno-povijesne cjeline:

■ arheološka baština: podmorska arheološka zona, Supetarska Draga

■ kulturno-povijesna cjelina: povijesna urbana cjelina Raba

¹⁹Geoprojekt d.d., Izvješće o stanju u prostoru grada raba za razdoblje 2007.-2016. g.,Rijeka,2017.,str.56.

3.2.2.2 Etnosocijalni turistički resursi

Rab je prepun tradicije, a posebno mjesto u kalendaru zauzima „Rapska fjera” koja svake godine na otok privuče više od 10.000 posjetitelja. U razdoblju od 25. do 27. srpnja rapske ulice postaju pozornicom srednjovjekovnog festivala na kojemu obrtnici prikazuju svoje umijeće i izlažu tradicionalne proizvode, samostreličari se natječu u gađanju mete, a posjetitelji uživaju u vrhunskom programu i bogatstvu ponuđenih sadržaja. Još jedan važan datum na Rabu je posljednja nedjelja u travnju. Tada svi građani Raba i Lopara slave blagdan Križi, zavjetno hodočašće čiji počeci sežu u 15. stoljeće, u doba kuge, kada su stanovnici Raba smatrali da ih samo Bog može spasiti od smrti. Vjernici hodočaste otokom sve do katedrale Uznesenja Blažene Djevice Marije u gradu Rabu, gdje se održava središnja svečanost. Posljednjeg dana karnevala, na tzv. Mesopust, stanovnici Lopara slave ritual star 150 godina: stavljaju tradicionalnu pokladnu masku (klobuk i vizuru) te pjevajući stare loparske pjesme obilaze kuće gdje ih dočekuju s domaćim jelima i pićima. Ostali loparski običaji mogu se pogledati na nastupima KUD-a “San Marino” i Folklorne grupe “Rapski tanac” ili na raznim sajmovima starih zanata i umijeća koji se održavaju diljem otoka. Posebno su zanimljivi tradicionalni plesovi tanac i pojka koji se izvode uz zvukove specifičnog puhačkog instrumenta – miha. Kada govorimo o folkloru svakako treba spomenuti i Rabsku narodnu nošnju. Muška narodna nošnja sastoji se od crvene kapice, bijele platnene košulje ukrašene na prsima, crnog "kružetića", crnih hlača, bijelih vunениh čarapa i opanaka. Ženska narodna nošnja sastoji se od "kamižota", bijele košulje sa crvenim čipkastim ukrasima, crvene pregače (traverse) na cvjetice, te crvene marame (facol), kožnih opanaka, a kao ukras služi koraljna ogrlica. Među udruge/ustanove koje su zaslužne za promicanje kulturne baštine otoka Raba u samoj destinaciji ili u inozemstvu svakako spada: Udruga rapskih samostreličara, Udruga proizvođača rapskih proizvoda, suvenira i umjetnina "Mocira" Rab, „Komin“-udruga za promicanje kulture življenja, ULIKS-udruga likovnih i književnih stvaralaca, Pučko otvoreno učilište, Gradska knjižnica Rab, te Katedra čakavskog sabora.²⁰

²⁰ Peršić M., Zdravstveni turizam grada Raba, Grad Rab, 2014., str. 67.

Slika 8. Narodna nošnja otoka Raba

Izvor: <http://www.hic.hr/hrvatski/oHrvatskoj/tradicija-nosnje2.htm>

3.2.2.3 Manifestacijski turistički resursi

Na otoku Rabu održavaju se i brojne manifestacije od kojih su najpoznatije „Rapska fjera“, „Dani Grada Raba“, „Viteški turnir“ i „Rapske glazbene večeri“. Organizira se i niz etno-gastromanifestacija i ribarske fešte. Svakako vrijedi istaknuti „Rapsku fjeru“ kojom Rabljani svojim gostima predstavljaju svoju bogatu i slavnu prošlost te tradiciju.²¹ Za vrijeme te manifestacije vrijeme se vrati u srednji vijek te se gostima pruža nezaboravan doživljaj povijesti i prikazuju im se brojni stari zanati. Program Rapske fjere je ustaljen i traje tri dana. Prve večeri je svečano otvaranje, druge večeri je ribarska večer te se pripremaju mnogobrojni riblji specijaliteti, a treće večeri se održava viteški turnir.

²¹ Peršić M., Zdravstveni turizam grada Raba, Grad Rab, 2014.,str. 67.

Slika 9. Rapska fjera

Izvor: <http://www.rab-visit.com/hr/aktivnosti/dogadjanja/Rapska-fjera/404>

3.2.2.4 Ambijentalni turistički resursi

Kada govorimo o ambijentalnim resursima svakako treba spomenuti urbanističku strukturu Raba, odnosno mrežu četiri horizontalne ulice (Gornja, Srednja, Donja i Riva), ispresijecane vertikalama i tri glavna gradska trga (Sv. Kristofora, Municipium Arbae i Trg Slobode), kao i brojne palače, crkve i javne zgrade. U Gornjoj su smješteni svi značajniji sakralni objekti i zvonici. Srednja ulica je popločena kamenim pločama i u prošlosti je bila središte obrta i trgovine. U Donjoj ulici odvijao se život tipičan za lučke gradove. Rapska riva uređena je kao prekrasno šetalište uz more i duž nje su smješteni klubovi i barovi koji pružaju odličnu zabavu u večernjim satima. Na samom kraju poluotoka smješten je prekrasno uređeni park Dorka u kome je podignut spomenik sv. Marinu, jednom od najpoznatijih Rabljana.²²

²²Phoenix Marine, <https://phoenixmarine.hr/hr/otok-rab>, pristupljeno 18.06.2020.

4. ANALIZA PERSPEKTIVE I TURISTIČKOG RAZVOJA OTOKA RABA

Romanički zvonici, ugodno podneblje, lijepe plaže, borova šuma i ostalo bujno raslinje s najljepšom jadranskom park-šumom Komrčar tek su dio slike Raba. Jedan je od najšumovitijih jadranskih otoka s čak tristo izvora vode, prava je izložba vegetacije. Zahvaljujući dobroj klimi ali i jedinstvenom ugođaju, turistička je tradicija ovdje duga.

4.1. Oblici turizma na otoku Rabu

Kada govorimo najrazvijenijim oblicima turizma na otoku Rabu svakako prvo treba spomenuti kupališni turizam. Još sredinom 1889. godine tadašnje općinsko vijeće proglasilo je Rab morskim kupalištem i lječilištem. Novi, itekako važan poticaj rapskom turizmu i njegovu usmjerenju dao je svojedobno britanski kralj Edward VIII. Boraveći na otoku on se, kažu, prvi kupao bez odjeće. Tako je ovdje utemeljen nudizam. Od mnoštva plaža na otoku Rabu svakako treba izdvojiti plažu Suha Punta, Gradsku plažu Banova vila, plažu Livačina, plažu Pudurica i jednu od najpoznatijih Rajske plaže. Rajska plaža najveća je i najpoznatija pješčana plaža Lopara, često na popisima Top 10 jadranskih ili Top100 mediteranskih plaža. Dugačka 1.5 km i smještena uz hotelsko naselje San Marino i autokamp, te na dohvat gostima iz privatnog smještaja, ovaj zlatni pješčani raj prvo je odredište svakog posjetitelja Lopara. Na Rajske plaži možemo pronaći nizove ležaljki sa suncobranima, baldahine, više beach-barova i cocktail-barova, te ugostiteljskih objekata za objed i večeru ili fast-food zalogaja. Za one željne rekreacije tu je teren za odbojku na pijesku ili teniski teren, za ljubitelje rekreacije na vodi postoji mogućnost iznajmljivanja pedalina, kajaka ili SUPA, a za one željne brzine i adrenalina tu je jet-ski ili vožnja gliserom na banani i drugim vodenim rekvizitima. Vrhunska zabava nudi se i u dnu Rajske plaže, na vodenim toboganima Aquagan. Rajska plaža ni navečer ne spava, rock i evergreen na terasama, cocktail-bar party ili festival sambe, plesna glazba svuda je na svakom koraku. Od 2003. godine Rajske plažu krase "Plava zastava", međunarodni simbol kvalitete i očuvanosti okoliša te sigurnosti kupaca. Na Rajske plaži nije dopušten nudizam niti kupanje pasa. Za kupanje pasa predviđeno je mjesto na samom južnom kraju Rajske plaže (Podrapost, kod Aquagana), na plaži Kaštelina (iza plaže Livačina), te na

plaži Zad Vele Stene (pored plaže Ciganka). Za osobe s poteškoćama u kretanju na Rajskej plaži postoji više rampi za ulazak u more.²³

Slika 10. Rajska plaža

Izvor: <http://www.rab-visit.com/hr/aktivnosti/plaze/rajska-plaza/413>

Neke od najpoznatijih nudističkih plaža na otoku Rabu su plaža Sahara, plaža Ciganka i plaža Kandarola. Svaka od njih je specifična na svoj način. Ove plaže specifične su po tome što nemaju nikakvih turističkih infrastruktura što posjetiteljima omogućuje uživanje u moru i privatnosti.

Osim za kupanje otok Rab pruža iznimno mnogo mogućnosti za aktivan odmor. Za vrijeme boravka na otoku Rabu poseban je doživljaj obilazak kulturno povijesnih znamenitosti starogradske jezgre. Posjet ovim znamenitostima, u samostalnom aranžmanu ili uz pratnju nekog od lokalnih vodiča, svakog posjetitelja ostavlja bez daha. Ako se tomu pridruži razgledanje najstarije crkve u Supetarskoj Dragi i etnografskog muzeja te knjižnice i samostan sv. Eufemije u Kamporu doživljaj će biti nezaboravan. Uz to zanimljiva je i poučna pješačko turistička staza Ante Premužića koja vodi geološkim stazama diljem otoka. Jednostavno, otok i grad Rab, odredišta su koja moderan turist zahtjeva, i po mjeri su europskog gosta. Nekadašnja kraljevska korespondentica BBC-a Jennie Boond, prilikom svoga boravka na Rabu napisala je: „Rab je nevjerojatan spoj Havaja i Švicarske“.²⁴

Na otoku Rabu također je razvijen i sportski turizam. Na otoku postoje mnoge pješačke i trkačke staze koje se nalaze ili uz obalu ili kroz šume mediteranske vegetacije. Postoje dvije Premužićeve staze koje su djelomično kroz šumu a drugim dijelom uz obalu, šetnice koje idu cijelom dužinom uz obalu, adrenalinska staza koja je idealna za škraping

²³ Lopar, https://www.lopar.com/hrv/turisticka_ponuda/plaze/rajska_plaza.php, pristupljeno: 03.06.2020.

²⁴ Pina Rab Croatia; <http://pinia.hr/otok-rab/>; pristupljeno: 03.06.2020.

(kombinacija pješaćenja, penjanja, skakanja, trčanja i snalaženja u prirodi) te 14km dugačka staza Rab – Maman koja prolazi i kroz Kampor koja vodi od Raba kroz park-šumu Dundo do otočića Mamana uz prekrasne pejzaže i umirujuć zvuk šuma valova.

Ovo su samo neke od 200km dugih staza za pješaćenje. Osim pješaćkih otok Rab ima i preko 100 kilometara biciklističkih staza. Rekreativsku ponudu nadopunjuju manje ili veće charter flote, brzih i sporih brodova koji posjetitelje vrlo brzo vremenskom roku dovode do tajnovite uvale za uživanje u aktivnom odmoru.

Otok Rab svojim posjetiteljima nudi i mogućnost da istražite ljepote i živi svijet podmorja. U ponudi su tečajevi ronjenja te iznajmljivanje opreme i ronjenje u pratnji profesionalaca. Na Rabu postoje četiri ronilačka centra: Kron Diving centar u Kamporu, Mirko Diving centar u Barbatu, Aquasport Diving centar u Supetarskoj Dragi, Moby Dick Diving centar u Loparu. Turistima se nude i tečajevi ronjenja kao i ronilački izleti uz stručno vodstvo, a postoji i mogućnost najma potrebne opreme. Rapske vode zanimljive su ronionicima, a u neposrednoj blizini otoka Raba postoje i satelitski otočići: Sv. Grgur, Goli, Prvić, Dolin, Ćutin. Osim zanimljivih podvodnih spilja i tunela, kolonija riba, školjaka, algi i koralja kao i manjih olupina, podvodni svijet skriva i posebno blago: Zaštićeno polje sa amforama ispred Sorinja. Zanimljive ronilačke lokacije su: Kostača, Otok Grgur, Hrid Macinj, spilja Medova buža, olupina teretnog broda – uvala Zavratica, Lun – otok Pag, Punta Kalifront.

Otok Rab izuzetno je zanimljiv i nautičarima. Uvale za dnevno sidrenje i rekreaciju, brojni mali otočići oko otoka te povoljna ruža vjetrova za morske vukove s jedrima, obilježja su koja svakog nautičara privlače na ugodu, uživanje i krstarenje rapskim arhipelagom. Na području otoka Raba nalazi se ukupno 16 luka otvorenih za javni promet, od kojih je čak 31% smješteno u Barbatu. Šest luka posebne namjene smješteno je u naseljima Banjol (50%), Barbat (33%) i u naselju Supetarska Draga (17%). Otok Rab također raspolaže sa 16 privezišta, od kojih je 31% u Barbatu i 31% u Supetarskoj Dragi. Preostalih 23% privezišta nalazi se u Banjolu, dok ih je 15% u Kamporu.²⁵ Dvije marine na otoku (marina Rab i marina Supetarska Draga) pružaju nautičarima svu potrebnu infrastrukturu i komfor. U rujnu 2019. turistička zajednica grada Raba prema ocjeni Nautičke patrola osvojila je nagradu za najveći doprinos razvoju nautičkog turizma u Hrvatskoj.

²⁵ Smolčić D., Krstinić M., Strategija razvoja grada Raba do 2030. godine, Grad Rab, 2019., str.45.

Kulturni i manifestacijski turizam također su zastupljeni na otoku Rabu. Povijesna jezgra starog grada Raba, kao izuzetan urbanistički i arhitektonski sklop, nedvojbeno je jedna od najznačajnijih kulturnih atrakcija Jadrana.

Zanimljive manifestacije poput Rapske fjere pridonose etabliranju Raba kao destinacije kulturnog turizma. Na danima hrvatskog turizma u Hvaru 2019. godine Rapska Fjera proglašena je turističkim događajem godine.²⁶

Gastronomski turizam također je razvijen na otoku Rabu. Plodna rapska zemlja sa svojim plodovima i okolno more bogato izvrsnom ribom i prvoklasnim škampima temelj su rapske gastronomske ponude koju karakterizira zdrava mediteranska kuhinja. Gastronomska je ponuda ovdje toliko bogata i ekološki određena da je postala i dio suvenirske ponude otoka. Najsvježija riba i plodovi mora, Rapska torta, kolač jedinstvena okusa kakav se na otoku proizvodi već više od osamsto godina, ekološki uzgojene masline, smokve, grožđe, med prepoznatljive su rapske delicije na jelovnicima mnogobrojnih rapskih restorana, gostionica i konoba popraćene iskustvom i tradicijom vrsnih majstora kuhinje.

Rabljeni se diče dugom tradicijom postojanja, a s time dolazi i duga tradicija obrta, proizvodnje domaćih proizvoda te gastronomskih inovacija specifičnih isključivo za Rab. Otok Rab svojim posjetiteljima pruža bezbroj mogućnosti i radionice vezane za tradicionalne predmete. U bilokojem mjestu ili gradu na Rabu možete potražiti radionice u sklopu lokalnih festivala ili udruge koje održavaju radionice pa sami izraditi neki od tradicionalnih predmeta.

Grad Rab poznat je kao grad koji osvaja i svojim noćnim životom. Dok su ljetni mjeseci rezervirani za boravak na prekrasnim trgovima i terasama, s kojih se često mogu čuti svirke uživo, zimski mjeseci navode na boravak u simpatičnim i živopisnim barovima, pubovima i noćnim klubovima. Rab prati sve svjetske trendove, te svojim turistima nudi zabavu do dugo u noć, te izvrsnu uslugu i ponudu, u samoj povijenoj jezgri, na potezu od trga Sv. Kristofora, preko Donje ulice i sve do trga Municipium Arba. Svakog ljeta na ulicama Raba goste očekuju brojna događanja, od koncerata poznatih domaćih i stranih glazbenika do umjetničkih ateljea i izložbi na otvorenom koje stvaraju posebno ozračje na ulicama staroga grada.

Zbog dobrih klimatskih uvjeta i drugih pogodnosti potrebnih za rehabilitaciju oboljenja srca i dišnih organa na otoku je razvijen i zdravstveni turizam.

²⁶ Grad Rab, <http://www.rab.hr/grad-rab/vijest/rapska-fjera-turistichki-dogaaj-godine>, pristupljeno: 03.06.2020.

Lovni turizam također je razvijen na otoku Rabu. Najpoznatije lovište je zajedničko otvoreno lovište VIII/102. Nalazi se na području grada Raba i općine Lopar, te se prostire na području katastarskih općina Barbat, Banjol, Mundanije, Supetarska Draga, Lopar i Kampor. Jedini dio otoka koji nije pokriven lovištem je poluotok Kalifront. U lovištu je uglavnom nastanjena sitna divljač. Gostima lovišta na raspolaganju stoje hotelsko-ugostiteljski kapaciteti otoka te usluge iz kućnoj radinosti.²⁷

4.2. Analiza smještajnih (receptivnih) kapaciteta otoka Raba

Brojni hoteli, kampovi, dvije ACY marine, pansioni, vile, apartmani i sobe u privatnim kućama pružaju različite vrste vrlo kvalitetnog smještaja. Najveći dio hotela i kampova pripadaju najvećem hotelskom poduzeću Imeprial. Osim njih se na Rabu nalaze još neki veći i manji novouređeni hoteli. Dinamičan i svestran razvoj bio je moguć zahvaljujući činjenici da je poduzetnički duh Raba bio u poletu u zadnjih nekoliko godina. Mnogi Rabljani u turizmu vide budućnost te investiraju u obnovu i izgradnju hotela, pansiona i apartmana tako da smještajni kapaciteti postaju sve raznovrsniji i bolji.

Od hotela treba izdvojiti 8 najvećih i najpoznatijih, a to su : Valamar Collection Imperial Hotel, Hotel Arbiana, Valamar Carolina Hotel, Eva Sunny Hotel, Hotel International, Valamar Padova Hotel, Hotel Villa Barbat, Integralni hotel Ville Arbia.²⁸

■ Valmar Padova Hotel *** ima 175 soba, 350 kreveta, klimatizirane sobe, unutarnji bazen, wellness, vanjski bazen, kongresnu dvoranu. S hotelskih terasa se može uživati u predivnom pogledu na povijesni stari grad s njegovim zvonnicima. Stari grad je od hotela udaljen oko 10 minuta ugodne šetnje po promenadi uz more.

■ Grand Hotel Imperial**** ima 134 sobe, 260 kreveta, klimatizirane sobe, 3 teniska igrališta, Wellnes ponudu, unutarnji bazen, vanjski bazen, kongresnu dvoranu. Nedavno je renoviran i nalazi se u neposrednoj blizini starog grada. Oko hotela se prostire park Komrčar sa stoljećima starom borovom šumom i palmama.

■ Valamar Carolina Hotel**** ima 140 soba, 280 kreveta, klimatizirane sobe, vanjski bazen, 3 teniska igrališta. Od grada Raba udaljen 5 km. Smješten je u gustoj borovoj šumi uz more. U predivnoj okolini se nalazi mnoštvo šetališta i biciklističkih staza, pitoreskne plaže te čisto

²⁷ Lovački savez Primorsko goranske županije; http://www.lovaciki-savez-pgz.hr/hr/zajednicko_otvoreno_loviste_viii102__rab/70/32: pristupljeno: 02.07.2020.

²⁸ Rab Visit; <http://www.rab-visit.com/hr/footer/mediji/press-korner/73>, pristupljeno 11.08.2020.

more azurnoplave boje koje garantira pravi užitek kupanja. Nedavno renovirani hotel i sobe s pogledom na more.

■Hotel International*** ima 120 soba, 240 kreveta, klimatizirane sobe, bazen, wellness. Ovaj nedavno renovirani hotel je smješten usred povijesnog starog grada.

■Hotel Arbiana****ima 28 soba, 60 kreveta. Arbiana je hotel za one koji traže savršen omjer kvalitetne usluge i kulturnog gostoprimstva.Nalazi se u starom gradu Rabu,uz samo more i tik uz šarmantni mediteranski park Sv. Marina.

■Eva Sunny Hotel** ima 198 soba, 400 kreveta i 4 teniska igrališta. Od Raba udaljen 5 km. Smješten je u gustoj borovoj šumi te je udaljen 5 minuta od plaže i oko 15 minuta od nudističke plaže. U predivnoj, zelenoj mediteranskoj okolini nalazi se mnoštvo šetališta i biciklističkih staza. Slikovite plaže i čisto, azurno-plavo, more garantiraju pravi užitek kupanja.

Tablica 2. Pregled broja turista i ostvarenih noćenja u hotelima zarazdoblje od 2017. do 2019. godine

HOTEL	KAPACITET	BROJ TURISTA			BROJ NOĆENJA		
		2017	2018	2019	2017	2018	2019
Valamar Collection Imperial Hotel	206	9090	7462	9740	43214	33517	41270
Hotel Arbiana	57	1991	1670	2132	6363	5839	7030
Valamar Carolina Hotel	276	5175	6063	4834	33487	35673	32398
Eva Sunny Hotel	408	6048	6239	6656	39731	41588	41238
Hotel International	260	6351	6191	7633	27778	23998	30315
Valamar Padova Hotel	350	12295	13472	14104	61378	65486	68995
Hotel Villa Barbat	26	421	322	429	2039	1223	1960
Integralni hotel Ville Arbia	46	1248	1221	1332	4205	3760	4108
UKUPNO	1629	42619	42640	64860	218195	211084	227314

Izvor: Izvješće o turističkom prometu u TZG Raba

U 2019. godini je u hotelima ostvareno 9% više dolazaka i 8% više noćenja u odnosu na 2018. godinu. Te 8% više dolazaka i 5% više noćenja u odnosu na 2017. godinu.

Od turističkih naselja treba izdvojiti naselje Suha Punta i naselje San Marino. U sklopu naselja Suha Punta nalazi se 10 vila, 48 apartmana, 40 bungalova, sveukupno 349. Od grada Raba udaljeno je 5 km. Naselje San Marino obuhvaća 5 hotela. Smješteno je na najpoznatijoj plaži otoka „Rajska plaža“. Prikladan za obitelji i malu djecu. U okolini se nalazi još nekoliko manjih plaža od kojih su pojedine nudističke.

Tablica 3. Pregled broja turista i ostvarenih noćenja u turističkim naseljima za razdoblje od 2017. do 2019.

TURISTIČKO NASELJE	KAPACITET	BROJ TURISTA			BROJ NOĆENJA		
		2017	2018	2019	2017	2018	2019
App.Suha Punta Sunny Residence	195	1548	1501	1506	11909	11805	11753
Bung. Suha Punta Sunny Residence	80	886	917	898	6230	6399	6380
Ville Carolina	40	482	521	806	3911	3777	5836
UKUPNO	315	2916	2939	3210	22050	21981	23969

IZVOR: Izvješće o turističkom prometu u TZG Raba

U 2019. godini Turistička naselja ostvarila su 9% više dolazaka i 9% više noćenja nego u 2018. godini. te 8% više dolazaka i noćenja u odnosu na 2017. godinu.

Velik ulogu u smještaju turista imaju i kampovi, kojih na Rabu ima pet, a to su Padova Camping Resort, Lando Resort, Kamp Planka, Kamp Sole i Kamp Wodenča. Ukupno 3 kampa nalaze se na području naselja Kampor, Kamp Sole, Lando Resort i Kamp Planka prema vrsti kategoriziran kao objekt u domaćinstvu. U Banjolu se nalazi Padova Camping Resort koji je ujedno i najbolje kategoriziran kamp na području grada Raba. U Barbatu je smješten Kamp Wodenča koji po vrsti pripada objektu na OPG-u, što onemogućuje kategorizaciju objekta.

Tablica 4. Pregled broja turista i ostvarenih noćenja u kampovima za razdoblje od 2017. do 2019. godine

KAMP	KAPACITET	BROJ TURISTA			BROJ NOĆENJA		
		2017	2018	2019	2017	2018	2019
Padova Camping Resort	1509	17161	18402	17897	124107	128404	130609
Lando Resort	108	1764	1913	1627	10441	11284	9598
Kamp Planka	25	25	373	275	2041	2807	2167
Kamp Sole	24	x	62	65	x	435	372
Kamp Wodenča	60	x	256	642	x	753	1807
UKUPNO	1726	19222	21006	20506	136589	143683	144553

Izvor: Izvješće o turističkom prometu u TZG Raba

Kampovi su 2019. godine ostvarili 3% manje dolazaka i 1% više noćenja nego u 2018. godini. te 6% više dolazaka i 4% više noćenja u odnosu na 2017. godinu.

Iako je turizam napogođenija djelatnost ove godine jedan se segment turizma pokazao prihvatljivijom i sigurnijom opcijom, barem za Europljane. Kamping turizam bilježi odlične rezultate s obzirom na okolnosti, a to potvrđuju i brojke iz hrvatskih kampova posebice u sjevernom dijelu Jadrana gdje je u prvih osam dana srpnja ostvareno 3,4 milijuna noćenja što je 52% rezultata ostvarenog u istom razdoblju lani.

Daleko najveći broj turista odsjeda u obiteljskom smještaju kojeg čine apartmani, kuće i stanovi za iznajmljivanje te sobe.

Tablica 5. Pregled broja turista i ostvarenih noćenja u obiteljskom smještaju za razdoblje od 2017. do 2019. godine

GODINA	KAPACITET	BROJ TURISTA	BROJ NOĆENJA
2017	14301	103380	842529
2018	14538	105938	854007
2019	14524	103455	824575

Izvor: Izvješće o turističkom prometu u TZG Raba

U 2019. godini u obiteljskom smještaju ostvareno je 2% manje dolazaka i 3% manje noćenja u odnosu na 2018 godinu i 2% manje noćenja u odnosu na 2017. godinu.

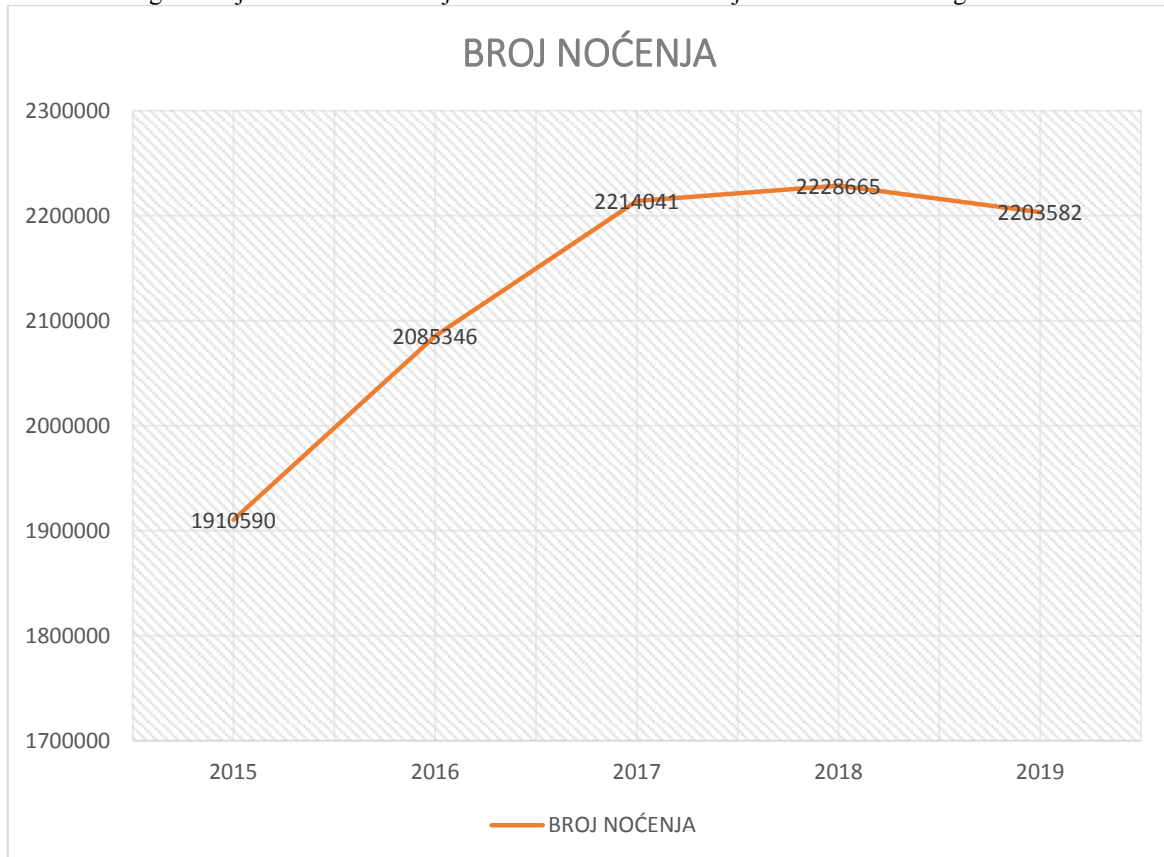
Vlasnici kuća i stanova za odmor dužni su temeljem zakona o boravišnoj pristojbi u periodu od 1. siječnja do 31. prosinca prijaviti svoj boravak, boravak uže obitelji i svih koji borave u tim kućama i stanovima za odmor. Za iste su dužni uredno platiti boravišnu pristojbu bilo po noćenju ili paušalu. Vlasnici kuća i stanova za odmor plaćaju boravišnu pristojbu paušalno u periodu od 15. lipnja do 15. rujna ili po smanjenom iznosu koji je odobren samo za njih. Za osobe koji borave u njihovim objektima obvezni su platiti punu cijenu boravišne pristojbe. Sva ova pravila primjenjuju se i na vlasnike kuća i stanova za odmor – strance.²⁹

²⁹ Godišnje financijsko izvješće TZG Raba za 2019. godinu, Grad Rab, 2020., str.3.

4.3. Analiza turistička kretanja

Otok Rab jedan je od najznačajnijih otoka u Jadranskom moru, a pohvaliti se može prosječnim sunčanim satima u godini od skoro 2500 sati. Ljeti ovaj otok gotovo da nema kišnih dana, te je zbog odlične temperature i čistog mora omiljena destinacija turista iz raznih dijelova svijeta.

Grafikon 1. Pregled broja ostvarenih noćenja na otoku rabu za razdoblje od 2015 do 2019. godine

Izvor: Izvješće o turističkom prometu u TZG Raba

Broj ostvarenih noćenja na otoku Rabu bilježio je konstantan rast, sve do 2019. godine kada je ostvareno 1% manje noćenja u odnosu na 2018. godinu.

Tablica 6. Turistički promet za razdoblje od 2017. do 2019.

TURISTI	GODINA		
	2017	2018	2019
Domaći	15814	18807	19856
Strani	172083	173595	171445
UKUPNO	187897	192402	191301

IZVOR: Izvješće o turističkom prometu u TZG Raba

Struktura gostiju na otoku Rabu već se godinama ne mijenja. Najviše ih stiže iz Njemačke, Austrije, Hrvatske, Italije i Slovenije.

Svjesni da sunce i more odavno nisu dovoljan privlačan faktor svjesni su i Rabljani, stoga posebnu pažnju pridodaju razvoju raznih manifestacija, kao što su: Kantuna, Underwater Photo Marathona, Kanate i Najljepšeg otočnog adventa u Rabu do Festivala skulpture u pijesku, Pumidorfesta, Krumpirfesta, Paradise Samba Festivala pa sve do Rapske fijere kao top manifestacije koja se razvija iz godine u godinu. Upravo se u razvoju novih turističkih proizvoda, poput navedenih manifestacija, vidi velika uloga TZG Raba u privlačenju što većeg broja turista na otok. Osim iniciranja novih turističkih proizvoda TZG Raba velike napore ulaže u promociju otoka te poboljšanje uvjeta za boravak turista na otoku. tome svjedoče i priznanja koja turistička zajednica dobiva. Na Danima hrvatskog turizma u Hvaru ,2019. godine, najpoznatija rapska manifestacija, Rapska Fjera, proglašena je turističkim događajem godine, a u rujnu 2019. godine je Turistička zajednica grada Raba prema ocjeni Nautičke patrole osvojila nagradu za najveći doprinos razvoju nautičkog turizma u Hrvatskoj.³⁰

S obzirom na uspješnu 2019. sezonu, početkom 2020. godine Turistička zajednica Grada Raba krenula je s pojačanim aktivnostima promocije turističke ponude na nacionalnoj i međunarodnoj razini s naglaskom na kvalitetu i raznolikost turističke ponude otoka Raba. Međutim zbog novonastale situacije uzrokovane epidemijom virusa COVID – 19 realno je za očekivati da je uspješni turistički rezultat iz prijašnjih godina nemoguće ponoviti iako je epidemiološka slika slika na hrvatskoj obali i dalje među najboljima u Mediteranu. Svakao

³⁰<https://hrturizam.hr/rabljeni-u-zagrebu-predstavili-turisticku-sezonu/>

treba spomenuti da je Otok Rab jedna od destinacija koja nije imala niti jedan slučaj zaraze među domaćim stanovništvom.

Prema podacima Turističke zajednice Grada Raba i Turističke zajednice Općine Lopar u periodu od 1. siječnja do 7. srpnja 2020. godine ostvareno 236.300 turističkih noćenja ili 42% od prošlogodišnjeg rezultata.

U skladu s ovakvim optimističnim razvojem turističke sezone krenula su i određena događanja koja su u službi obogaćivanja sadržaja boravka gostiju na otoku. Otvorene scene u parkovima Boškopini u Rabu i Kapić u Loparu, već su ponudile starijoj i onoj najmlađoj publici dio predstava iz ovosezonskog kazališnog kataloga Pučkog otvorenog učilišta Rab i Centra za kulturu Lopar, izložbom fotografija rapske fine-art fotografkinje Adriane Kaštelan otpočelo je i Rapsko likovno ljeto, a Rabljani i njihovi gosti moći će se priključiti i otvorenju Rapskih glazbenih večeri u rapskoj katedrali.³¹

4.4. Perspektive i budući razvoj otoka Raba

„Sunce i more“ predstavljaju najrazvijeniji proizvod otoka Raba i za očekivati je njegovu dominaciju u budućnosti. Najveći se potencijal razvoja vidi u domeni proizvoda temeljenih na prirodnim resursima, i to proizvodima nautičkog turizma, ronjenja (smatra se da Rab može biti najbolja ronilačka destinacija na Kvarneru), biciklizma, planinarenja i hodanja. Marine u Rabu te Supetarskoj drazi kao i niz lučica, privezišta i sidrišta na području cijelog rapskog akvatorija predstavljaju dobru osnovu za daljnji razvoj nautičkog turizma koji može uspješno pokrivati različite niše kupaca i generirati dodatnu tržišnu prepoznatljivost otoka kao „zelenog utočišta“. Daljnji razvoj moguće je očekivati i u domeni „kulturnog turizma“ kao kombinacije izuzetne kulturno-povijesne baštine grada Raba i etabliranih kulturnih manifestacija. Wellness i kongresni proizvodi slabo su razvijeni, a obzirom na skromnu infrastrukturu i njihov potencijal se ocjenjuje slabijim. Razvoj turizma na otoku Rabu osmišljen je i razrađen u dokumentu Glavni plan razvoja turizma Primorsko-goranske županije, Destinacija Rab.

³¹ Rab danas, <https://www.rabdanas.com/index.php/vijesti/item/4869-srpanj-donosi-znacajnji-turisticki-oporavak-na-otoku-rabu>, pristupljeno 18.06.2020.

Planom je postavljeno 8 dugoročnih ciljeva razvoja turizma za destinaciju Rab:³²

- Produženje sezone na 7-8 mjeseci;
- Povećanje kvalitete smještaja na 3 i 4 zvjezdice;
- Razvijanje destinacijskog menadžmenta i DMC-a;
- Valorizacija kulturno-povijesne baštine;
- Zaštita prirode;
- Blagostanje stanovništva;
- Razvoj autohtone poljoprivrede i stočarstva;
- Integralna kvaliteta destinacije.

U cilju ostvarenja postavljenih dugoročnih ciljeva i razvojnih odrednica preporučuje se provedba 16 projekata u procijenjenoj vrijednosti od ukupno 215,8 milijuna eura koji uključuju:³³

- 1 projekt koji za cilj ima unapređenje smještajne, ugostiteljske i nautičke ponude područja, 1 projekt koji je vezan je uz turističku infrastrukturu,
- 3 projekta koji za cilj imaju unapređenje staza, šetnica, cesta i vidikovaca i
- 11 projekata čiji je cilj podizanje kvalitete usluga sporta i rekreacije te kulture i zabave.

Godine 2019. otok Rab krenuo je s provedbom brojnih razvojnih i investicijskih projekata u iznosu višem od 50 milijuna kuna, od obnove škola, uređenja plaža do ulaganja u manifestacije. U planu je također pojačati povezanost otoka Raba trajektima i katamaranima s hrvatskim otocima i kopnom te s Italijom, a postoji i nada da će se ponovno uspostaviti i hidroavionska linija.

Godina 2020. koja je naglasak stavilana održavanje socijalne distance, boravak u prirodi i manju fluktuaciju ljudi, svakako bi trebala biti poticaj otoku Rabuda poraditi na razvoju nautičkog turizma, unapređenju kampova i razvoju kamping turizma kao jednoj od sigurnijih opcija za boravak turista.

³² Medved, G., Glavni plan razvoja turizma Primorsko goranske županije, Rijeka 2005., str. 281.

³³ Boranić-Živoder S., Čorak S., Ivandić N., Krešić D., Tomljenović R., Strateški marketinški plan turizma Kvarnera: Otok Rab, Zagreb 2008., str. 17.

5. ZAKLJUČAK

Otok Rab nalazi se u sjevernom Jadranu i sastavni je dio otočnog arhipelaga Kvarnerskog zaljeva. Rab se može pohvaliti dugačkom turističkom tradicijom koja korijene vuče još iz 19. stoljeća i doba Austro-Ugarske monarhije, bogatom kulturnom i povijesnom baštinom, te brojnim prirodnim ljepotama i ugodnom klimom kroz cijelu godinu. Za razliku od ostalih kvarnerskih otoka, koje karakterizira relativno veliki broj naselja, otok Rab ima relativno mali broj naselja. Banjol, Barbat na Rabu, Kampor, Lopar, Mundanije, Palit, Rab i Supetarska Draga naselja su otoka Raba. Otok Rab približno broji oko 9000 stanovnika i jedan je od najnaseljenijih Hrvatskih otoka i jedan je među onim malobrojnim jadranskim otocima koji ne bilježe pad broja stanovnika. Otok Rab dobro je prometno povezan s kopnom trajektnim i katamaranskim linijama. Zahvaljujući svojem geografskom položaju na sjeveru Jadrana, Rab je lako dostupan automobilom iz bilo kojeg dijela Hrvatske ili Europe. Rab se sastoji od četiri osnovne uzdužne zone: dvije flišne i dvije vapnenačke. Najznačajnije su središnja flišna zona, koja je ujedno i najvažnije poljoprivredno područje, te vapnenačka zona Kamenjaka koja se pruža od najjužnijeg do najsjevernijeg dijela otoka i štiti flišnu zonu od negativnih klimatskih utjecaja s kopna. Otok Rab karakterizira blaga mediteranska klima, stoga obiluje bogatom florom i faunom. Flora rapske otočne skupine broji oko 780 vrsta, odnosno sveukupno oko 1000 svojti ako se pribroje i kultivirane vrste. Glavne gospodarske djelatnosti na otoku Rabu su poljoprivreda, ribarstvo, brodogradnja, turizam, trgovina i ugostiteljstvo. Najznačajniji je turizam, koji je kroz povijest otoka značajno pridonio razvoju gospodarstva na Rabu, prvenstveno kada je riječ o ugostiteljstvu. Otok Rab kao turistička destinacija tržištu nudi sljedeće proizvode: odmorišni turizam, nautički turizam, kulturni turizam te niz pratećih proizvoda kao što su ruralni oblici turizma, ekoturizam te zabava. Prepoznatljivost destinacije Rab se temelji na njegovim jedinstvenim plažama, kvalitetnim kulturnim sadržajima, prepoznatljivim kulturnim događajima, sustavu šetnica, planinarskih i biciklističkih staza, jedinstvenoj jezgri staroga grada, parku Komrčar, ekološkom razvoju na Sv. Grguru i Golom otoku, pučkom graditeljstvu na obroncima Kamenjaka te raznolikošću smještaja u domaćinstvima kao i na stoljetnoj povijesti. Raznim manifestacijama, od Uskrsa na Rabu, Mjeseca šparoga, Mjeseca otočne janjetine, 4 islands bike utrke, Big 4 bike utrke, Kantuna, preko Rapske fjere te Rab Jazz Festa, Underwater Photo Marathona, Kanate te manifestacije Najljepši otočni advent, otok Rab daje turistima mogućnost da dožive destinaciju na najbolji mogući način i izvan glavnog djela sezone.

Brojni hoteli, kampovi, marine, apartmani, kuće i stanovi za odmor pružaju posjetiteljima otoka kvalitetne mogućnosti smještaja. S preko 2 milijuna ostvarenih noćenja u posljednjih nekoliko godina otok Rab svrstio se u najposjećenije otočne turističke destinacije. Otok Rab, kao turističku destinaciju, čeka svijelta budućnost koja će omogućiti kvalitetan život na otoku, ali ne na štetu pravih vrijednosti koje su stoljećima sačuvane kao prirodne ljepote ili iznimna djela ljudskih ruku.

POPIS LITERATURE

Knjige

- Bilen, M., Bučar, K.: Osnove turističke geografije, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 2001.
- Družić, I.: Hrvatsko gospodarski razvoj, Politička kultura, Zagreb, 2003.
- Grošelj M., Borovac I.: Veliki atlas Hrvatske, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002.
- Magaš, D.: Geografija Hrvatske, Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju i Izdavačka kuća Meridijani, Zadar, 2003.
- Medved, G.: Glavni plan razvoja turizma Primorsko goranske županije, Rijeka, 2005.
- Peršić, M.: Zdravstveni turizam grada Raba, Grad Rab, 2014.

Izvješća

- Geoprojekt d.d., Izvješće o stanju u prostoru grada Raba za razdoblje 2007.-2016. g., Rijeka, 2017.
- TZG Raba, Izvješće o turističkom prometu u TZG Raba za razdoblje od 1.1.2019. do 31.12.2019., Rab, 2020.
- TZG Raba, Izvješće o turističkom prometu u TZG Raba za razdoblje od 1.1.2018. do 31.12.2018., Rab, 2018.
- TZG Raba, Izvješće o turističkom prometu u TZG Raba za razdoblje od 1.1.2017. do 31.12.2017., Rab, 2017.

Internet

- Adriatic.hr; <https://www.adriatic.hr/hr/vodic/kvarner-otok-rab/ri-45+>; pristupljeno: 12.06.2020.
- G&V Line; <https://gv-zadar.hr/destinacija/lopar-otok-rab/>; pristupljeno: 07.06.2020.
- Insel Rab; http://www.rab-visit.com/UserDocsImages/press/Press_OTOK_RAB_HR.pdf; pristupljeno: 09.06.2020
- Lovački savez Primorsko goranske županije; http://www.lovacki-savez-pgz.hr/hr/zajednicko_otvoreno_loviste_viii102__rab/70/32; pristupljeno: 02.07.2020.
- Otok Rab; <https://sites.google.com/site/otokrabinfo/kampor>; pristupljeno: 07.06.2020.
- Pinia Rab Croatia; <http://pinia.hr/otok-rab/>; pristupljeno: 03.06.2020.

Pokret otoka; <https://www.otoci.eu/rab-krajolik-gradaraba-proslost-sadasnjost-buducnost/>;
pristupljeno: 07.06.2020.

Rab info; <http://rabinfo.nl/faunaiflora-kroatisch.htm>; pristupljeno 14.06.2020.

Restaurant Gonar; <https://www.gonar.hr/kultura-sport-i-zabava/>; pristupljeno: 09.06.2020.

Uniline travel company; <https://www.uniline.hr/hrvatska/rab.php>; pristupljeno: 12.06.2020.

POPIS ILUSTRACIJA

Popis slika

Slika 1. Kvarnersko primorje i otoci

Slika 2. Karta otoka Raba

Slika 3. Naselja na otoku Rabu

Slika 4. Spomenik Svetog Marina

Slika 5. Vrh Kamenjak

Slika 6. Poluotok Kalifront i šuma Dundo

Slika 7. Grad Rab

Slika 8. Narodna nošnja otoka Raba

Slika 9. Rapska fjera

Slika 10. Rajska plaža

Popis tablica

Tablica 1. Podjela turističkih resursa

Tablica 2. Pregled broja turista i ostvarenih noćenja u hotelima za razdoblje od 2017. do 2019. godine

Tablica 3. Pregled broja turista i ostvarenih noćenja u turističkim naseljima za razdoblje od 2017. do 2019. godine

Tablica 4. Pregled broja turista i ostvarenih noćenja u kampovima za razdoblje od 2017. do 2019. godine

Tablica 5. Pregled broja turista i ostvarenih noćenja u obiteljskom smještaju za razdoblje od 2017. do 2019. godine

Tablica 6. Turistički promet za razdoblje od 2017. do 2019. godine

Popis grafikona

Grafikon 1. Pregled broja ostvarenih noćenja na otoku Rabu za razdoblje od 2015 do 2019. godine

